

ВІСТІ
КОМБАТАНТА

4

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 1967

BІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрін-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: А. Валійський, В. Гузар,
Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців
в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНИ: Братство Українських Січових Стрільців,
Об'єднання кол. вояків УПА, Бреди-Лев, Інк., Українська
Стрілецька Громада в Канаді.

*Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають
поглядам Редакції.*

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:

Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:

**Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, Argentina**

Канада - Захід:

Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., Canada

Австралія:

Fcks'hian Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9, Victoria, Australia.

На N. S. W. в Австралії:

Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

З.Д.А.:

**"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.**

Канада і інші країни:

**"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview, Ontario, Canada.**

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:

**United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of
the 1 Ukrainian Division UNA in association with:**

**Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian
Insurgent Army, Inc., Bredy-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association
in Canada.**

**Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.**

ЗМІСТ

	стор.
Ю. Клен: СПОГАД ПРО 1941 (вірш)	2
ЗБРОЯ І ПОЛІТИКА	3
АПЕЛЬ ГЕРОЇВ	5
СИМВОЛІЧНИЙ РАПОРТ	6
В. Галан: СПІЛЬНІ ЦІЛІ ВСІХ КОМБАТАНТІВ	9
В. Верига: ІНФОРМУВАННЯ СВІТУ ПРО УКРАЇНУ	11
Л. Полтава: СКОРОСТРИЛИ І МУЗИ	15
О. Корчак-Городиський. СПОГАД ПРО ЮРІЯ КЛЕНА	25
В. Сімянців: У ДРУГОМУ КІННОМУ	28
Я. Зозуля: ВСЕУКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ З'ЄЗДИ	29
В. Прохода: СІРІ АБО СІРОЖУПАННИКИ	35
В. Яшан: СЛІДАМИ ПАРТИЗАНІВ КОВПАКА	43
Ю. Богун де Ляре: ОЛЬГА КОТОВСЬКА ОПОВІДАЄ	46
В. Папірчук: ДМИТРО ГАМОНІВ	49
ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ	51
СХЕМА ІСТОРІЇ 1-ої УД УНА	52
Об'єднання 6. Вояків Українців в Америці: Звідомлення на 9-му Делегатському З'їзді (55); Братство кол. Вояків 1-ої УД УНА: Обіжник в справі Делегатського З'їзду (9); 70-літній ювілей Дм. Гаманова (Калгари) (60); Зеленоосвяточні поминки (Чікаго) (61); Ti, що відійшли: Дмитро Хоптяк, Роман Руденський (63); Синопсіс (64).	

Юрій Клен

СПОГАД ПРО 1941

*Ще спогади такі чіткі і свіжі:
Повитий кур'явою шлях,
Над Бугом сонний і брудний Ладижин,
Ясні заграви по ночах.*

*Походи дальні, тоскна позолота
В багрець одягнених лісів;
Тумани осени й гливке болото,
І часті струмені дощів.*

*А там жорстокі і дзвінкі морози,
Забута Богом Лозова,
Якісь загублені в степах колхози
І вкриті снігом дерева...*

*Все відійшло... Все, мов мара минуло:
Розриви бомб, пожарів чад,
Лагідні вечори й розмова чула
Ледви знайомих нам дівчат.*

*Як місяць над просторами рівнини,
Спливає в спогадах отих
Смутне-смутне обличчя України
З ланів пожовкло — золотих.*

*I тихе світло ллє на ті дороги,
Які лягли у далину
I нас везуть крізь радощі й тривоги
У недовершену весну.*

Мюнхен, 11. XI. 1946.

ЗБРОЯ І ПОЛІТИКА

Почавши від княжої доби, а скінчивши на найновіших часах, український народ провадив безпереривну боротьбу за своє існування. Мало є народів на світі, які перейшли б такі жорстокі наїзди диких азійських орд, довготривалі татарські лихоліття, а врешті жахливі окупації Польщі та Москви, і вдергались на поверхні життя, як окрема нація. Державні органи польської та московської окупацій завжди ставили собі за одну із найважливіших політичних цілей — знищити українську самобутність і окремішність. У процесі здійснювання намічених своїх цілей, так поляки як і москалі не погорджували навіть найбільш нечесними і негідними засобами. Та ворогам не вдалося свого заміру здійснити помимо того, що їм навіть уже здавалося, що український народ, якщо він ще взагалі існував, доживає свої останні дні.

Українська національна революція в 1917 - 20 рр. є найкращим доказом живучості українського народу, який на диво всім, повстав — майже із небуття — до самостійного і соборного державного життя. Затріщали вікові кордони, пролунали слова чотирьох Універсалів і український народ став на про не тільки зі своїми сусідами-окупантами, але практично із цілою Європою, яка навіть чути не хотіла про Україну. І серед найнесприятливіших обставин творились українські армії, — русини і малороси перетворювались на українців, синів одної матері України, поділеної кордонами ворожих її імперій.

Українська Галицька Армія, що постала на руїнах Австро-Угорщини опинилася у затяжній боротьбі із новопосталою Польщею, яка мала за собою могутню Францію. Армія УНР кривавилась на два фронти: із червоною Москвою на північному сході та білою, за якою стояли Велико-Британія, Франція та ЗДА, на південному сході.

До одних із найбільш світлих моментів цієї нерівної боротьби можна і треба зарахувати переможний похід УГА із Армією УНР на Київ у серпні 1919 р. Українська Галицька Армія, яка щойно перейшла за Збруч, залишаючи все своє найдорожче в Галичині на ласку і неласку Польщі, не зневірилась, але підхопивши гасло полк. Є. Коновальця, що «через Київ дорога веде на Львів», станула рам'я в рам'я з Армією УНР до боротьби із червоними ордами Москви. У висліді цього поєднання наступило звільнення Правобережної України від большевицьких орд і завершилось здобуттям Києва — столиці України 31 серпня 1919 року. Українська зброя здобула близьку перемогу.

Та як відомо, перемоги здобуті зброєю мусяť бути закріплені дипломатією. На жаль, дипломатія чи, взагалі, політика — це було і є нашим найслабшим місцем на протязі цілої визвольної боротьби українського народу, бо ми ніколи не зуміли витягнути належних користей із мілітарних перемог. Політика, яка лежить поза компетенціями вояка,

дуже часто програвала там, де тріумфувала українська зброя. І те, що було перемогою на ділі, перетворювалось у програну. Ця сумна правда повторилася і в Києві в серпні 1919 р.

Тут не місце аналізувати події, які довели до того, що дійсними переможцями стали не українські війська, які здобули від большевиків Київ, але денікінці, які зайшли до Києва без одного стрілу. Однаке не буде здивом підкреслити, що, на жаль, у нас, замість здорової і далекозорої політики, тріумфує політиканство, яке на перше місце висуває вузько-групові інтереси, бо кожна група вважає себе єдиноправильною і уповноваженою очолювати визвольну боротьбу українського народу.

Перебуваючи поза межами рідного краю, ми — колишні військовики повинні доловити всіх зусиль, щоб у нас було покінчено із політиканством, а на його місце було введено принципи здоровової узгідненої політики всієї української спільноти в діяспорі, щоб ми об'єднано могли репрезентувати безпереривні змагання українського народу на рідних землях.

Сьогодні настав чи не найкращий час, щоб таке об'єднання осягнути при допомозі Світового Конгресу Вільних Українців, якщо деякі політичні середовища погодяться на те, щоб СКВУ був не м'ячиком для міжпартийної гри, але сильним координуючим центром діяльності українських громад у діяспорі.

ДО ЧИТАЧІВ НАШОГО ЖУРНАЛА

Редакція і Адміністрація «Вістей Комбатанта» докладає всіх старань, щоб наш журнал був не тільки цікавий своїм змістом, але теж гідним представником українських комбатантів.

Якість нашого журнала у великий мірі також залежить від Вас — його співробітників і кількості читачів. Немає сумніву, що є ще чимало таких комбатантів — і некомбатантів — які ще не мали нашого журналу в своїх руках і не знають про його існування.

З уваги на те, ми звертаємося до Вас усіх допомогти поширити круг передплатників нашого журнала. Тому просимо всіх наших читачів і передплатників прислати нам адреси таких осіб, які могли б стати нашими передплатниками. Ми їм вшлемо дарові оказові примірники нашого журнала, щоб вони з ним познайомилися.

Рівночасно проголошуємо на протязі вересня — листопада 1967 року знижкові передплати (в сумі \$4.00 річно) для всіх наших передплатників, які забажають пренумерувати «Вісті Комбатанта», як різдвяний дарунок, для своїх приятелів і знайомих.

Разом з різдвяним числом «Вістей Комбатанта» нові передплатники отримають також різдвяні побажання в імені того, хто їм журнал передплатить.

Редакція і Адміністрація

АПЕЛЬ ГЕРОЇВ

виголошений сумівкою Наталією Пилип'юк на зеленосявоточних поминках
в Чікаго, 18 червня 1967 р.

«Немає більшої любови, як та, коли хтось віддається життя за друзів своїх». То любов героїв, що віддають життя за те, щоб іх рідний народ жив вічно.

Сьогодні схиляємо в пошані голови перед тисячами героїв-борців, що впали в боротьбі за волю і щастя України.

Тих, — що від зарання історії із зброєю в руках будували їй боронили рідну державу, і тих, — що в огнях української національної революції намагалися збройною рукою її обновити.

Ми кличимо вас, душі героїв-воїків України! Кличемо Вас, князі, воєводи, дружинники її отроки, що своїми грудьми і гартованими щитами зупиняли ворожу навалу на бойовищах Києва, Галича, Перемишля, Завихоста, Каяли, Калки!

Кличемо Вас, запорозькі й гетьманські козаки, герої Січі, визвольних повстань, чорноморських походів — борці Жовтих Вод, Корсуня, Зборова, Берестя, лицарі славного Конотопу;

Кличемо Вас — тих, що одні з перших поклали лицарські голови за відродження української волі:

Українські Січові Стрільці, герої Маківки і Лисоні; вояки української національної революції, герої Києва, Львова і Чорткова, Крут, зимових походів і Базару; борці Української Військової Організації та ОУНівці, вояки в цивільній одежі; завзяті борці Закарпаття, оборонці славного Хусту; борці преславної Української Повстанської Армії, герої лісу і партизанської боротьби, лицарі Тараса Чупришки-Шухевича, командири і стрільці рейдуючих частин; вояки Української Дивізії УНА, що в найчорнішу годину історії віддали своє серце українській визвольній ідеї, герої Бродів, Фельдбаху і Гляйхенбергу; знані й безіменні герої визвольної боротьби останнього півстоліття, союзники і помічники українського вояка на фронті, підпільники, тюремники, і засланці — сивоголові діти, батьки, матері, дівчата, навіть діти, що померли смертю героїв за величне і святе діло волі, — всіх вас вшановуємо вдячною згадкою і молитвою в цю хвилину Апелю Героїв, що вмерли на те, щоб залишилися безсмертними.

Слава Героям!

Слава героїчній Українській Землі!

Символічний рапорт

Центральною точкою святкування 50-ліття відновлення державного Українського Війська в днях 3 і 4 червня ц. р. у Філадельфії, з ініціативи ОбВУА, був рапорт переведений під час Бенкету вечером, 3 червня у балевій залі репрезентативного Бенжамін Френклін-готелю у приявності к. 400 осіб.

«Рапорт», що його виголосив ген. шт. ген. Аркадій Валійський на естраді, у почеті гурту комбатантів з 5-ма прапорами під командуванням д-ра Івана Козака, зробив на всіх приявних, між якими був також американський генерал Томас Вайт, помітне враження.

Текст Рапорту:

Головний Отамане! Зверхники! Командири! Генерали і Адмірали! Провідники! Козаки, Підстаршини, Старшини! Дорогі Побратими Зброї! Знані і Незнані нам, Ви, що життя своє віддали в боротьбі за Волю Нашого Народу за Нашу Державність!

Сьогодні у Свято-Свят — 50ти РІЧЧЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВНИХ ЗБРОЙНИХ СІЛ — звітую Вам слухняно:

Українське Військо: козаки, підстаршини, старшини, генерали, борці частин, установ і організацій, що взяли участь в боротьбі за нашу незалежність:

1. Союзу Визволення України
2. Легіону Українських Січових Стрільців
3. Військового Клубу ім. Гетьмана Павла Полуботка
4. 1-го Козачого ім. Гетьмана Богдана Хмельницького Полку
5. Кінного Полку ім. Тараса Шевченка
6. Українського Генерального Військового Комітету
7. Гайдамацького Коша Слобідської України
8. Окремого Чорноморського Куреня
9. Галицького Куреня Січових Стрільців
10. Студентського Куреня «Крутян»
11. Залізничного Куреня
12. Київської Юнацької Школи
13. Окремого Запорозького Загону — Полків: ім. Богуна, Полуботка, Наливайка, Сагайдачного, Республіканського
14. Українського Вільного Козацтва
15. Військового Міністерства УНР
16. Генерального Штабу УНР
17. Запорозького Корпусу — Полків:
18. 1-го ім. Гетьмана Петра Дорошенка Полку
19. 2-го Запорозького Піхотного Полку
20. 3-го Гайдамацького Піхотного Полку
21. 1-го ім. Кошового Отамана Костя Гордієнка Полку Кінних Гайдамаків

22. 1-го Запорозького Інженерного Полку
23. 1-го Запорозького Гарматнього Полку
24. 1-го Запорозького Авто-Панцерного Дивізіону
25. Запорозького Кінно-Гірського Гарматнього Полку
26. Запорозької Повітраплавної Ескадри
27. Дивізії Синежупанників
28. Дивізії Сірожупанників
29. Першого Українського Корпусу
30. Другого Січового Запорозького Корпусу
31. Київської Інструкторської Школи Старшин
32. Армійських Корпусів Гетьманської Держави
33. Сердюцької Дивізії
34. Корпусу Січових Стрільців
35. Штабу Дієвої Армії УНР
36. Штабу Головного Отамана
37. Запорозької Групи: 6-ої, 7-ої і 8-ої Запорозьких Дивізій
38. Запорозької Січі (2-га Дивізія)
39. 9-ої Залізничної Дивізії
40. Корпусу Кордонної Охорони
41. Чорноморської Воєнної Фльоти
42. Дніпровської Річної Воєнної Фльоти
43. Пінської Річної Воєнної Фльоти
44. Гуцульського Куреня Морської Піхоти
45. Начальної Команди і Штабу Української Галицької Армії
46. 1-го, 2-го і 3-го Корпусів Української Галицької Армії
47. Кінних, Гарматніх, Технічних і Запасових Військ Української Галицької Армії
48. Об'єднаних Штабів Армії УНР і Української Галицької Армії
49. Центрального Українського Повстанчого Комітету
50. Партизанських Загонів
51. Холодноярської Повстанчої Дивізії
52. Команди, Штабу і частин Першого Зимового Походу
53. Реорганізованої Армії УНР — 1920 року:
54. 1-ої Запорозької Дивізії
55. 2-ої Волинської Дивізії
56. 3-ої Стр. Залізної Дивізії
57. 4-ої Київської Селянської Дивізії
58. 5-ої Херсонської Дивізії
59. 6-ої Січової Стрілецької Дивізії
60. Окремої Кулеметної Дивізії
61. Окремої Кінної Дивізії
62. Кінного Полку Чорних Запорожців
63. Гарматніх частин, Технічних і Запасових Військ Армії УНР
64. Повітряної Фльоти і Панцерних Потягів Армії УНР і УГА
65. Спільнотої Юнацької Школи
66. Охорони Головного Отамана

67. Учасників 2-го Зимового Походу і Базару
68. Української Військової Організації
69. Спілки Визволення України
70. Карпатської Січі
71. Поліської Січі
72. Похідних Груп Організації Українських Націоналістів
73. Буковинського Куреня
74. Української Повстанчої Армії
75. 1-ої Української Дивізії УНА
76. Команди і Штабу Української Національної Армії
77. Протипанцерної Бригади УНА
78. Рейдуючих Груп Української Повстанчої Армії
79. Української Стрілецької Громади
80. Об'єднання бувших Українських Вояків Америки
81. Ветеранів Українських Американських Легіонів
82. Комбатантських Українських Організацій Вільного Світу
83. Зібраної тут Святочної Громади
84. Всіх тих наших побратимів зброй, що перебувають під московською окупацією і не можуть висловити вільно своєї думки:

З гордістю в наших серцях, у глибокій покорі схиляємо наші голови перед найбільшою жертвою яку зложили Ви на вівтар України! Подяку складаємо Вам, за те, що дали нам вічно живучий приклад як треба боронити прав нашого народу і нашої державності! Пошану віддаємо Вам, за те, що йшли Ви тернистими шляхами, витримали до кінця, та випили гірку чашу до dna! Молимо Всевишнього Бога Отця! Вас благаємо: Прилињте до нас: з широких степів України, темних лісів Волині, з землі галицької і землі срібної, з Буковини, Криму і Кубані, з далекого Парижу, Роттердаму і Мюнхену, з холодного Сибіру і степів Казахстану — увійдіть у наші змучені душі, вціліть в нас свій дух, дайте нам Вашу силу волі, допоможіть нам перебороти всі перешкоди на нашему шляху, та дійти до святої, виплеканої Вами, та рясно скропленої Вашою гарячою кров'ю — завітної мети: ВІЛЬНОІ, ВЕЛИКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ!

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ БЛ. П. ПЕТРА ЗАДОРЕНЬКОГО

Великого Покровителя Стрілецької Січової Слави, наш глибокий поклон зі словами стрілецької пісні — "Чуєш брате мій", складаємо на Пресфонд "Вістей Комбатанта" — \$20.00.

Оксана Іван Кучмак, Долорес Ігор Кучмак

Д-р Володимир Галан

Спільні цілі всіх комбатантів

Доповідь виголошено на вояцькім з'їзді 4-го червня 1967 р. у Філадельфії

Дорогі Побратими зброй:

Програма праці кожної комбатантської організації ідентична — бож збройна сила держави мала і має все і всюди одно і те ж саме завдання, а саме:

- 1) боронити границю держави і
- 2) дбати за внутрішнє життя держави та її мешканців.

Таке завдання має кожна українська комбатантська організація, з тим що окремим завданням, — що ми повинні:

а) підготувати військові кадри та встановити військову політику відбудованої суверенної української держави;

б) дбати про матеріальне забезпечення наших побратимів, які в часі визвольних змагань, чи в боротьбі за права нашого народу стали інвалідами, не здібними до будь-якої праці.

І тому не можна вияснити собі, чому в нас стільки комбатантських організацій, які працюють навіть без взаємного порозуміння, — чи то в ділянці ідеологічній, чи в ділянці суспільної допомоги своїм членам. Здається мені, що 50-ліття відродження Збройних Сил України — це найкращий момент для з'єднання усіх комбатантських організацій — не тільки для збільшення ефективності нашої праці, але теж для приміру цілій нашій громаді, що історичний наказ хвилі не тільки об'єднатися на комбатантському відтинку, але воно ще більше потрібне на політичному полі.

Коли в червні 1929 р. створено в Нью-Йорку Українську Стрілецьку Громаду, то її головним завданням була праця над підготовою нашого народу до дальшої боротьби — в напрямі:

- 1) військовім, 2) господарськім, 3) політичнім.

Здається, що ці завдання залишилися нам і на майбутнє — і це ми зможемо виконати найкраще:

1) вдержуючи зв'язки з нашими військовими комбатантами і представниками чужих армій;

2) відбуваючи 2-3 тижневі зустрічі з нашими військовиками чужих армій;

3) надаючи стипендії для студій у воєнних школах;

4) виданням військового журналу — навіть в англійській мові — для ширення військової думки, військової історії — військових питань взагалі.

Чи не дивно, що т. зв. Українська Радянська Республіка не здобулась досі на такий військовий журнал, як мають поляки, чехи, болгари чи інші советські сателіти. Невже російська політика стала аж такою

колоніяльною, що прийняла давні римські засади, що в легіонах римських не було місця для «варварів». Наші совєтські хахли «визнають» державу — без війська, без грошей, без власної адміністрації, тільки з українським борщем і ковбасою.

Видання військового журналу вимагає великих фінансових коштів, на які ми все ж таки можемо здобутись. Але важливішою справою — це автори, яких треба вишукати, притягнути і дати певну винагороду. Саме поставлення українського військового журналу на висоті — оправдувало б потреби з'єднання наших комбатантських сил.

Другою важливою сторінкою — це суспільна опіка над нашими членами — інвалідами українських збройних сил. Початок вже зроблено створенням Суспільної Служби Комбатантів, яка за останніх 14 років зібрала поверх 153,000 дол., а вже розділено допомогу на суму 120,000 дол. Цей факт вказує, що спільними силами можна зробити все, бо спільно маємо матеріальні, фізичні і духові сили — все це перевести в життя.

Цього року ввійде в життя перший Дім Українських Ветеранів — придбаний спільно з ЗУАДКомітетом та Суспільною Службою Комбатантів, який буде тільки початком поширення суспільної служби.

Я щасливий, що маю честь бути предсідником Зборів колишніх Вояків Української Армії, які мають започаткувати новий етап в житті комбатантів, а може й усієї нашої громади поза границями України, стати з'єднано до боротьби за волю України.

І

КОМУНІКАТ

В дні 24-го червня ц. р. в Нью-Йорку відбулися спільні наради представників Об'єднання кол. Вояків УПА Америки і Канади і Товариства бұв. Вояків УПА ім. ген.-хор. Т. Чуприники-Шухевича, на яких порушено низку важливих справ, що заторкують обі братні організації.

Розмови проходили в діловій і дружній атмосфері. Обсерватором на нарадах був віце-президент Об'єУА д-р І. Козак. Зі сторони Товариства бұв. Вояків УПА ім. ген.-хор. Т. Чуприники-Шухевича брали участь друзі: М. Грицков'ян — голова Товариства, М. Климко та Ділай. Зі сторони Об'єднання кол. Вояків УПА Америки і Канади брали участь друзі: О. Герега, — голова Об'єднання, Я. Струтинський та П. Потічний.

Інформування світу про Україну

Перед українцями у вільному світі стоїть дуже важливе завдання, а саме: інформувати світ про дійсний стан в Україні, про визвольну боротьбу українського народу, про його минуле, про його аспірації на майбутнє. У зв'язку з цим цілий ряд різних українських організацій мають це завдання докладно з'ясоване в своїх статутах і проводять цю роботу в міру своїх спроможностей. На жаль, ця акція не все проходить належними методами й тому вислідів із неї не бачимо, а зате часто чуємо нарікання, що світ про нас мало знає, не інтересується українським питанням, або прямо не визнає наявності української проблеми. Та, на жаль, ми чомусь не можемо, а може й не хочемо, дошукатись причин цього нашого хронічного нещастя.

Отже, ставмо справу конкретно: Чому світ про нас мало знає сьогодні? Кажу сьогодні, бо був час, коли про українців зновували цілий світ. Перш за все, сьогоднішній стан є вислідом великих коштів і зусилля на протязі довгих століть наших сусідів — Польщі і Московії, які намагалися і, як бачимо самі з неабияким успіхом, доказати перед світом, що нас українців не було, немає ну і, послидовно з тим, бути не може. Пропаганду цю вели вони не на низах, а якраз на вершинах, скеровану на тих, що творили чи мали творити світову політику. Бібліотечні полиці вгиналися і ще вгинаються під тягарем псевдо-наукових праць з історії Польщі, та зокрема Росії, в яких наявність українського питання промовчувалась, або в найкращому випадку звужувалась до внутрішньої проблеми Польщі чи Росії. Послідовно із цим, університети світової слави, як от: Сорбона, Гайдельберг, Оксфорд, Гарвард і т. і. виховували державних мужів, які-нічого не знали про Україну, а що найважливіше не мали де про неї довідатися.

Під сучасну пору ми стараємося протидіяти цим шкідливим нам настановам і поглядам, але на жаль, доволі примітивними способами. Ми обмежуємо нашу пропаганду до великих маніфестацій та академій; друкуємо тисячі різних летючок, яких ніхто не читає. Одним словом ми є непоправні демократи, які думають, що поінформованість мас суспільства, серед якого ми живемо, є далеко важливішою, як інформування тих, що ведуть або будуть творити і вести міжнародну політику.

Кожного року наші часописи переповнені звідомленнями про те, що це чи інше місто в ЗДА чи Канаді проголосило 22-го січня українським днем, а на міських ратушах повівають українські прапори. У той же сам час у міністерствах закордонних справ Америки й Канади, Україну трактують як «традиційно російський терен».

Цей жалюгідний стан вимагає основної перевірки наших методів інформування світу про українську проблему. Ми повинні собі усвідо-

мити, що українська проблема сьогодні для багатьох державних мужів не існує, або якщо й існує, то вона є «небажаною дитиною», якої треба якнайскоріше позбутися. Коротко кажучи, Україна сьогодні не є предметом зацікавлення і тому всі публікації про Україну в основному мало знаходять охочих для серйозних студій. Отже, література про Україну не має належного попиту. Що ж тоді нам робити, невже ж маємо махнути рукою і чекати, як повіє іншим вітром у світовій політиці? Відповідь на це може бути тільки одна — рішуче ні! Нам треба діяти так, щоб попит на україніку зростав і то серед інтелектуальної верхівки всіх народів західного світу. Наші зусилля повинні бути звернені на інтелектуальний світ, який має вплив на політику, тих, які творять політику та зокрема молодь, яка небаром буде стояти в проводах своїх народів.

При цьому нам не вільно забувати, що сучасна молодь має надзвичайно практичний підхід до всіх справ. Вона не хоче тратити часу на речі неактуальні, навіть якщо вони й цікаві. Щоб у цій ділянці осягнути успіхи, ми мусимо звернути увагу на загальне запотребування, на те, що в комерційному світі називається попит.

Чи нам це подобається чи ні, предметом зацікавлення західного світу є не Україна, та, що є в Об'єднаних Націях і гуляє у московському решеті так, як цього забажає Кремль. Ніхто не цікавиться такою державою чи народом, якого «представники» і «уряд» не мають свого обличчя, не мають свого власного національного «я». При сучасних політичних обставинах Україна може бути і в дійсності є предметом зацікавлення тільки дуже нечисленної групи людей. Дійсним предметом зацікавлення цілого західного світу (і чи тільки західного?) є СССР, який популярно звуть Росією, отже — Росія.

З цього висновок є такий: нам треба присвятити більше уваги Росії, себто писати наукові студії про Росію, де була б належно представлена і проблема України та її роля в історії Росії. Тому історія російської імперії чи історія Сходу Європи в англійській мові, де б належно була представлена й історія України, є під сучасну пору найбільш побажаним твором. Сьогодні ми маємо дуже великі можливості сказати чимало про себе, говорячи про Росію — СССР. СССР сьогодні — це не тільки мілітарна потуга, колоніальна імперія — це частина світу сама в собі. Випускаючи нові праці — наукові студії про Росію, — ми маємо широке поле до попису, запевнений ринок збути і можливість інформувати світ про Україну та інші народи СССР в цілому комплексі справ Сходу Європи, ба навіть Азії. Живемо в часах глобальних бльоків, глобальних воєн і тому немає ані часу ані місця на індивідуальний підхід до поодиноких справ, до деталів. Росією цікавиться світова дипломатія та університетська молодь цілого світу тому, що Росія це — «велич», Росія — це кольос, і не так, як би нам її хотілося бачити — кольоса на глиняних ногах. І тому, що світ подивляє велич і силу навіть тоді, коли він її боїться (отже подивляє і СССР), нам треба з'ясувати ріст і велич російської імперії не так, як це робить більшість дослідників, зупиняючися тільки на російському народові, але взяти на увагу ввесь комплекс

багатонаціонального складу цієї імперії від початку її постання до сьогодні. При помочі таких праць можна викликати заінтересування до окремих студій присвячених виключно українській проблематиці та спопуляризувати написані вже історичні твори присвячені Україні.

Історія Російської імперії чи Сходу Європи написана в англійській мові згідно з науковими вимогами західного світу має всі можливості стати одною із найбільш читаних наукових праць. Нам чайже не йдеться про те, щоб в університетських бібліотеках порохом припадали книжки про Україну, нам важне, щоб їх читали. Сьогодні про Росію пишуть усі; всі ті, що знають про неї; ті що трохи знають; ті, які думають що знають; ба навіть ті, що взагалі не знають. Вистачить тільки переглянути всі ті «мудрощі» написані дуже часто «експертами», які побували два-три тижні в ССР, не знаючи ані російської ані української мов, не розуміючи ані обставин, ані психіки слов'ян, не говорячи вже про москалів, то голова починає ходити ходором. Там аж кишить від усякого безглаздя, політичної неграмотності, та ще більше, дитячої наївності, включно з тим, що жіноча мода готова спинити Москву від її намірів опанувати світ. І як воно не дивно, але про Росію сьогодні пишуть також і поляки, і чехи, і мадяри, і самозрозуміло москалі, тільки не українці. А вже найгірше це те, що цим усім барахлом годується завжди цікавий ум молоді вільного світу і виробляється в ней викривлену думку про Росію. А серед тієї молоді є чимало таки нашої української, яка нерідко хоче стати в обороні правди, але не має змоги покликатися на відповідні джерела. Нам треба побільше писати праць про Росію, бо Росією цікавиться світ, Росії боїться світ, Росію подивляє світ. А ця ділянка у нас чомусь лежить облогом, не використана як слід. Коли декілька десятків років тому ми не могли собі на це позволити, то сьогодні обставини докорінно змінилися. Ми ж нараховуємо вже не на десятки а на сотки українців — професорів університетів в Північній Америці, серед яких є немало таких, які якраз працюють у ділянці суспільно-політичних наук. У нас сьогодні декілька установ, які обертають мільйонами долярів і могли б на цю справу жертвувати чимало гроша і тому всякі зволікання є зовсім неоправдані і шкідливі.

В парі з тим відчувається також великий брак солідного історично-біографічного словника Сходу Європи, бо ті які є сьогодні до диспозиції на полицях бібліотек не узгляднюють, або узгляднюють дуже незадовільно, українську культуру, релігію, історію тощо. Історичні постаті, які знаходять своє місце в існуючих словниках є звичайно представлені в російському, польському чи ще якомусь іншому наспектленні, й тим, не тільки не спричиняються до вияснення моментів з історії України, але ще більше комплікують їх. Частину цієї прогалини заповняє тепер Енциклопедія Українознавства за ред. проф. В. Кубійовича, але вона аж ніяк не виключає потреби ширшого історично-біографічного словника для цілого Сходу Європи. Це знову річ, на яку можна знайти спонзорів навіть серед різних американських фундацій чи університетів.

Прямо для інформації не буде зйовим згадати тут, як пересторогу, що наукові праці в англо-американському світі розцінюються в першу чергу славою їх авторів чи упорядників. На другому місці стоїть саме видавництво, яке публікує дану працю, яке дає гарантію за вартість праці, якщо сам автор є ще мало відомий у науковому світі. Тому незалежно від того, хто б остаточно взявся за організацію написання історії російської імперії або Сходу Європи, чи історично-біографічного словника, треба було б поробити всі належні заходи, щоб уже перша наголовна сторінка не викликала упередження до самого твору. Всі ці справи не нові для українців у вільному світі, про них уже говорилося навіть на сторінках нашої преси та різних ширших громадських нарадах. На жаль, все це покищо не посунулось поза дискусійну фазу, тоді як час наглять і найвища пора перейти від дискусій до діла.

На закінчення однаке маленька заввага. До такого діла треба знайти людей, які розуміють американський світ, знають його смаки та підхід до наукових праць. Солідна наукова праця вимагає великих зусиль і коштів, але вона принесе українському питанню користь. І тільки праці джерельні і документальні повинні братися під увагу. Дешева політична агітка, розрахована на маси з метою переробити її (масу) за одну ніч на приклонників України, більше нам пошкодить чим допоможе, тому геть від дешевої пропаганди. Звернімо свою увагу на речі солідні, наукові, відповідно удокументовані, а понад усе правдиві, розраховані на довшу мету, — на молодь, яка сьогодні студіює а завтра буде керувати світом.

;

**Управа Станиці Братства 1-ої УД УНА в Торонто
має ще на складі
книжку пера автора-дивізійника
Евстахія Затачевського
“ЛЬВІВСЬКА БРАТІЯ”**

Ця повість із пережитого в Україні та на східному фронті, читається легко немов сенсаційний роман і зовсім заслужено одержала добру оцінку в наших критиків. Надається також на різні нагоди чи дарунки для Ваших приятелів.

Для читачів “Вістей Комбатанта” — \$2.00

Замовлення слати до —

**Станиця Братства 1-ої УД УНА
564 Lansdowne Ave., Toronto 4, Ont., Canada.**

СКОРОСТРІЛИ І МУЗИ

До 25-річчя постання УПА

Тепер, з перспективи понад двох десятиріч, виразно бачимо, що друга світова війна на Сході Європи в основному була війною за Україну. Поспішне «визволення» Західної України та Західної Білорусі Сталіном, удар гітлерівських армій на українське прикордоння, пляни Гітлера про поселення в Україні десятків мільйонів німців, далекодумчий колоніяльний захід Сталіна по війні — надання так зв. «союзним республікам» в СССР «власних гімнів і прапорів» та навіть вивід України й Білорусі нібито в широкий світ (надання їм членства в ООН)... все це були етапи розгри двох світових потуг за нашу землю і за нашу душу. У плянах як Москви так і Берліну Київ був тільки об'єктом загарбання, а не партнером; центром «Райхскомісаріату» або «УССР», а не споконвічною столицею тисячолітньої християнської України.

Таке становище, що його можна було б схарактеризувати коротко, як трагічне, було для українського народу не новиною. «Україна завжди змагалась за свою свободу», — писав Вольтер, додаючи те, чого ми не любimo цитувати: «І ніколи її не мала». Звичайно, це перебільшення. Княжі часи і часи козаччини-гетьманщини, соборна і вільна УНР, навіть дальші, нехай і які короткотермінові проголошення-відновлення державності на Закарпатті, чи у Львові; творення незалежних українських районів на Волині чи в Карпатах, навіть окремих «Повстанських сіл» — все це довгочасніші, або ж короткочасні вияви державності і свободи України, вияви гоні українського народу до національної свободи. В різні часи Україна, навіть бездержавна, намагалась і не раз творила свої збройні формациї, на зразок безсмертних Українських Січових Стрільців, аж до геройчної Української Повстанської Армії.

УПА постала і з необхідності самооборони перед двома окупантами, з бажання заявити світові про те, що «Не вмерла» і з стримління передової частини української нації здобути зброєю те, що дав Господь, але відібрали люди; постала з великої надії, плеканої в народній душі, що вже можливо цього разу таки доб'ємось свого. А видатний італійський філософ Тільгер писав, що «ми буваємо дійсно щасливими тільки тоді, коли надіємось», і Сальванескі йшов ще далі в означеній животворчої сили надії, кажучи: «Хто надіється, той нищить нездовolenня, паралізує сумніви, сіє успіхи, готове перемогу»...

УПА була не лише військовою формациєю, армією української волі й символу державності, — вона була армією надії.

Це дуже важливий психологічний момент, і значною мірою саме ним можна пояснити, що, здається, як ніде в жадній поезії світу, УПА знайшла надзвичайно широкий відгомін в українській літературі, особливо ж у поезії.

Очевидно, свою повстанську армію, як і державницькі аспірації свого рідного народу оспіували не лише українські поети. Один із кращих поетів відродження і визволення Ірландії Падрік Г. Перс (1879 - 1916) писав у поезії «Повстанець», що її переклав Володимир: «Я народився з сімени народу, що є сумним, що не має ніяких скарбів, крім надії»... I. Крафорд, канадська поетка (1850 - 1887) у поемі «Гелот», перекладений Ларисою Мурович, ще раніше заявила:

«Хто ж вогонь, цей Божий дар,
Може в надрах серця вбити?
Надаремно волі жар
Хоче деспот погасити!»...

Та коли б зібрали всі твори, присвячені українській революційно-визвольній боротьбі, її відомим і її безіменним героям, романі й повісті, поеми й поезії, присвячені УПА, велетенську «підземну літературу» самих упівців (не забудьмо, що й до 1950 р. ще з'являлись в УССР циклостилеві, підпільні збірки поезій вояків УПА), — коли б зібрали разом ці нерівні в літературному відношенні, але писані кров'ю серця твори, то ми мали б величезну збірку, якої не має жадний народ світу! Треба підкреслити й те, що, як мало де з такою силою в інших ділянках, — в самій УПА знайшла найширший вияв соборність усіх земель України, і також в українській поезії: немає частинки Української Землі, виходець-поет з якої не відгукнувся б у тій чи іншій формі на національно-визвольну боротьбу України, безпосередньо чи посередньо не писав би про УПА і її безсмертні чини. Волиняк Герась Соколенко, наддніпрянка Ольга Лубська, закарпатець Іван Ірлявський, поліщук поет-упівець Іван Хміль, галичанин поет-упівець Марко Боєслав, харків'янин Олекса Веретенченко, херсонець Яр Славутич, львов'янин Роман Завадович, киянин Михайло Ситник... годі перелічити їх усіх, що оспіували й оспівують безсмертну УПА. Навіть наша наймолодша талановита поетка, Оксана Киянка, яка народилася у Зах. Європі і тепер вчиться в американській середній школі, і вона присвятила Безіменним Героям тієї Армії Волі кілька хвилюючих безпосередністю й талантом українських поезій.

Ще на рідній землі поет Яр Славутич дав твір кований, мов вояцький крок:

НАМИ СНИЛИ ПОЛІСЬКІ ПУЩІ . . .

Нами снили поліські пущі,
Гайдамацькі яри в полях.
І прийшли ми до них, живущі,
Подолавши пекельний шлях.

Повернулися із Березу,
З-за Байкалу, із Соловків,
Багатюші, неначе крези,
Гнівом часу, жалем віків.

Земле люба! Долини отні!
Це ж по вас на вітчизни клич
Пробоєві проходять сотні —
Як воскресла з руїн Січ!

Від Чернігова до Чернівців,
З-під Лугані за гордий Львів
По залогах стоять упівці,
Розбуялий відплати гнів.

І так любо, допавши зміни,
Налітати — мов княжа рать.
Нам — визвольникам України —
Не приречено умирать!

І так радісно, рідна земле,
Кров пролиту за твій розмай,
Де покару тяжку приємле
Ворог волі, злютівши вкрай.

Красний часе! Немов по бруках,
Важко-дужа гуде стопа
Войовничих, бронзоворуких,
Повнозбройних борців УПА!

Сучасний п'єст старшого покоління, з Галичини, Михайло Маморський (псевдо) плястично змалював одну з тисяч і тисяч картин, що мали місце в Україні, починаючи з 1942 р. і ще й до 1950 р., а можливо в окремих випадках і далі... Ось уривок з його довшого твору «Слово про вірний ліс»:

... В лісовій зеленій тіні, в замаскованій землянці,
Там при світці командири радять раду за столом,
А між них Тарас Чупринка, командир, душа повстанців,
Із ординим мужнім серцем, із задуманим чолом...

... Ожили в Холоднім Ярі завзятущі гайдамаки,
Вдарив на ворожі танки у Карпатах Чорний Ліс,
В лютий бій пішли відважні сотні Хріна і Бурлаки,
Славний Шелест вивів сотні із густих поліських ліз.

Хоч вогнем земля палала, хоч росли могили в полі,
Хоч вершила гекатомби смерть нещадна і сліпа,
Та палке бажання жити, маніфест святої волі
Крови чесною печаттю припечатала УПА!

Після таємничої поразки Визвольних Змагань — віддавна в Україні велась психологічна підготова до творення своєї збройної сили. В той час, як в УССР відбувались процеси над творцями Спілки Визволення України, СУМ, над письменниками, а перед початком другої світової війни масові переслідування українських учителів, особливо ж молодих доцентів української літератури, — в ті часи на заході України діяла УВО, а потім ОУН. Ще в 1935 р. письменник і публіцист д-р Юрій Липа писав у Донецькому «Літературно-Науковому Віснику»: «Чому найменший робітник, що носить цеглу, відповідає за її укладання? Чому найнижчий вартовий відповідає за свій відтинок фронту, а письменник... має бути безвідповідальний?»... То не були слова для слів. То була заява передової частини української інтелігенції, яка ставила себе на службу рідному народові, без огляду на наслідки. Юрій Липа сам пішов у лави УПА, де був керівником санітарної служби. Автор кількох збірок поезій, роману «Козаки в Московії», відомого публіцистичного твору «Призначення України», Юрій Липа загинув в серпні 1944 року. Чи ж може чесна, національно-свідома українська людина пройти мовчки повз ту смерть? Мовчки можуть пройти повз неї лише «татарські люди», або ж духові кандидати на тих «людей», що їх кілька тисяч витяг упень козацький отаман Сірко в Чорній Долині... В лавах УПА Україна втратила тисячі кращих дочек і синів, від Головного Командира ген.-хор. Тараса Чупринки — Романа Шухевича, до дійсно Безіменного Вояка. Можна дивуватись, що ніде українці у вільному світі не насипали Символічної Могили для вшанування пам'яті тих вояків, адже в колоніяльній УССР москаль порозривав такі могили, і символічні, і не символічні, насипаючи горби для знищених УПА та оунівцями комуністів і хахлів-запроданців.

Не можна мовчки пройти і повз смерть надзвичайно талановитого письменника-новеліста Йосипа Позичанюка, з Вінниці, члена УГВР, який загинув у бою з емгебістами в 1945 р., того безсмертного Позичанюка, який не даремно любив повторювати слова чеського президента Я. Масарика: «Кожна нація матиме стільки свободи, скільки собі виборе».

Загинув десь у 1947 чи 1948 р. в лавах УПА поет-упівець Петро Гетьманець; можливо загинула поетка Марта Гай; не відома доля поета-упівця Марка Боєслава, того, хто під ялицями в Карпатах, через три роки після закінчення другої світової війни, на заливі ворогом, але не скореній землі України дав нам новочасний Шевченківський заповіт — в тому й українським письменникам і поетам, кожній українській людині (із підпільної збірки «Непокірні слова»):

ЗАПОВІТ БОРЦІВ

Чи могили зустрінете в чистому полі
Чи десь кості біляві у лісі, в яру,
Чи заржавілу кров на полянці голій,
Чи поломані сосни в старому бору, —
Знайте — ваша в боях там кувалася доля.

Хай місця ці святі усім на сумліннях
Витискають печалі залізних чеснот.
Ми посіяли чисто й здорове насіння
Вам на живо. Будіть заскорузлих з мертвот,
Хай вже жнуть і пожате несуть поколінням!

Лише політично недорозвинена людина може сподіватись «zmін на краще» від імперії. ССРР — це імперія, перемальована з білої російської на червону російську. Суть такої «перелицьовки» виразно схоплена в простеньких, безпретенсійних словах написаного невідомим повстанцем вірша, що його беру з підпільного видання Пропагандивного Відділу УПА «Лісовик» з числа за січень 1946 року, «Сталінська демократія» (уривок):

Чи чули ви, добрі люди,
Таку чудасію? —
Десь на сході народилась
Фальш-демократія!
І в Англії, в Америці
Бувають вибори,
Парляменти, депутати
І партійні спори.
Дискутують, голосують,
Пишуть, вибирають,
Часом навіть кулаками
У сварках махають,
Однак бoso там не ходять
І не голодують,
Ніхто людей за думки їх
Не б'є, не мордує...
В нас на сході — все інакше,
В нас «демократія»!..
Іще в світі не бувала
Така чудасія...:
... «Добровільно» всі працюєм,
«Добровільно» гнемся,
«Добровільно» голодуєм

І на той світ премся...
«Добровільно» йдем на Сибір,
Соловки і тунди,
«Добровільно» йдем в концлагри,
У військо і в тюрми.
Усі люди «добровільно»
Усе виповняють,
Самі собі «добровільно»
Пута накладають...

От така то, люди добрі,
В нас «демократія» —
На червону мальовану
Стара тиранія!

Годі без зворушення читати записану в підпільних виданнях і в кількох варіяントах, з малими змінами, від упівців, які пробились у славних рейдах на Захід, повстанську колядку, що її співали в лісах на мотив «Нова радість стала», але співала її звичайна людність, народ — бо він склав ту колядку:

Нова радість стала, як УПА повстала,
Яка підліх комуністів знищила немало.

АК-а помагає, бо вже добре знає,
Як антихрист, лютий Сталін, народи карає.

Ой, Ти, Христе Боже, і ти УПА тоже,
Борони нас від вивозу, — нам і тут є гоже.

Лихая година в нас панує нині,
Та вже скоро народиться воля України!

В лавах УПА безіменний поет створив навіть «Гимн поневолених народів Советського Союзу», що розпочинається словами:

Насильством жорстоким республік Свободу
Славільно скорила сталінськая Русь,
Ta буде народами знищений спільно
Заступник Росії — Советський Союз...

Поет-упівець Іван Хміль, який прийшов на Захід у Рейдуючих Відділах УПА, ще на Поліссі в 1944 р. написав програмового вірша «Батьківщино», який так перегукується з твором видатного сучасного поета Олекси Веретенченка «До сонця», написаним ще у 1941-42 роках:

ДО СОНЦЯ

Вкраїно, зроджена в боях!
Держала ти державний стяг,
І кров сторіками текла —
Чому ж ти долі не знайшла?

Вкраїно, вічна, як протест!
О, скільки ти несла свій хрест,
І врятувати не могли
Ні Орлики, ані орли...

На березі Дніпрових вод
Складав приречення народ:
«Аби було здоров'я нам,
А помста буде ворогам!»

I гряне судний день війни,
I розлетяться кайдани,
На шії стерлося ярмо —
I ми до волі ідемо!

В серцях у наших б'ється знов
Великих мучеників кров —
Нехай умрут віки ганьби,
Бо ми — брати, а не раби!

Твір поета-упівця Івана Хмеля постав на рідній землі, але згодом, після бою з большевиками, в 1944 р.:

БАТЬКІВЩИНО

Чую, бачу страждання з віків
Твої, Мамо свята, Україно!
Хресний шлях на Голготу синів,
Жертви крові, пожежі, руїни...

Та ходу ось лицарську твою
Чую теж у віках і просторах:
Не схилилася ти у бою,
Хоч і нівечив потоптом ворог.

Бачу Кодню і Кафу й Синоп,
Серед бур ті походи невгнуті:
Царгород, Доростол, Конотоп...
Берестечко, Батурин і Крути...

І відроджену постать твою,
Що у лавах УПА освятила. —
Легендарних орлів у краю,
Їх святі розпрямовані крила.

Не складай же розгорнутих крил, —
Це твоя, Україно, дорога!
Гомони, клич із хат і з могил,
Що є тільки в народі святого!

Великодній нам Лаври хай дзвін
Загуде, як колись на руїнах,
Від Карпат, Біловіжі по Дін —
Про безсмертя твоє, Україно!

Скоро по війні сл. п. Михайло Ситник, поет з Божої ласки, написав велику поему «Залізничний сторож», присвячену УПА, а поет старшої генерації Олесь Бабій — поему-епопею «Повстанець». Згодом романіст Улас Самчук дав українській літературі роман «Чого не гоїть вогонь», оспорюваний подекуди, але видатний твір на упівську тематику. Недавно Андрій Легіт опублікував у «Визвольному Шляху» хвилюючу баладу про українку з групи «Тризубників», які малювали український гербовий знак на стінах будов у Києві та в Одесі — «Подолянка»:

Чорним вороном перед світанком
Привезли до тюрми подолянку,
Круголицю, струнку ще й біляву.
Завели в кабінет на розправу.

Емведист-слідчий мовив до бранки:
— Нам відомо!.. Признайся ж, красуне,
Що ТВІЙ вірш «Смерть московській комуні!» —

Подолянка на це ані слова...
Слідчий знову до неї промовив:
— Та розкрий же уста, поетесо! —
Глянув: очі її, наче плеса.

Враз дівочі нахмурились брови,
Проказала: — Ну й кара Господня!..
То не мій вірш, то — пісня народня. —

Емведист усміхнувся єхидно,
Зирк навколо — нікого не видно,
Погляд кинув на стан, на коліна,
Прошептав: — Стань коханкою — звільним... —

Подолянка: — Убивце безстыдний!
Покохать тебе — смерти це гірше,
Запиши ж — я є авторка вірша!

На тему УПА створено чимало пісень, в тому й композитором сл. п. Миколою Фоменком; написано вже декілька п'ес, між ними А. Геневича, П. Савчука, Вол. Куліша, «Недосяжні» — автора цієї статті. Поставлено навіть художній фільм у Канаді, на упівську тематику — «Жорстокі світанки». Композитор Олег Стратичук другий рік працює над опорою «Оксана» — про причини виникнення перших українських повстанських загонів проти окупантів під час другої світової війни. Крайовий Комітет у ЗДА для відзначення 25-ої річниці УПА, у співпраці з Асоціацією Діячів Української Культури, готує антологію поезій про УПА під наг. «Слово і зброя», з участю понад 50 поетів, у тому й авторів-упівців...

Лише політично сліпа людина, позбавлена національного кореня і природної людської гордості може мовчки проти повз тему, що на наших очах переростає в легенду, в одну із славних, дійсно героїчних сторінок нової української історії — УПА. Наша наймогутніша зброя — національно-визвольно-державницька ідея. Україна, здається, перша змінила старовинну, клясичну приказку: «Коли говорять гармати — мовчать музи». Клекіт кулеметів ідейно непереможної УПА підхопили широким відгомоном сердець країні українські поети, образотворчі мистці, композитори, драматурги, історики, науковці, як і маси великої вільної української громади у світі, що має щастя жити на свободі — бути парламентаристами України, її речниками серед вільних народів, щоб і вона, за словами великого Франка, засіла «в народів вольнім колі».

З однаковою любов'ю згадуємо нині видатну поетку Олену Телігу і видатного прозаїка Йосипа Позичанюка; співця Української Народної Республіки Олександра Олеся і так перелчасно загинулого в Чікаго талановитого лірика, одного із співців УПА, Михайла Ситника. Єдність і тягливість нашої боротьби якнайкраще розуміє Москва, для якої ми всі є ворогами, навіть ті, що лише пишуть за кордоном українською мовою, уникаючи й святого слова Україна. 50 років минуло від початку творення УНР, початку Української Національної Революції; 25 років минуло від початку творення УПА; зaledве рік минув від часу, коли понад 70 молодих діячів української культури й науки в УССР опинились у мос-

Бачу Кодню і Кафу й Синоп,
Серед бур ті походи невгнуті:
Царгород, Доростол, Конотоп...
Берестечко, Батурин і Крути...

І відроджену постать твою,
Що у лавах УПА освятила. —
Легендарних орлів у краю,
Їх святі розпрямовані крила.

Не складай же розгорнутих крил, —
Це твоя, Україно, дорога!
Гомони, клич із хат і з могил,
Що є тільки в народі святого!

Великодній нам Лаври хай дзвін
Загуде, як колись на руїнах,
Від Карпат, Біловіжі по Дін —
Про безсмертя твоє, Україно!

Скоро по війні сл. п. Михайло Ситник, поет з Божої ласки, написав велику поему «Залізничний сторож», присвячену УПА, а поет старшої генерації Олесь Бабій — поему-епопею «Повстанець». Згодом романіст Улас Самчук дав' українській літературі роман «Чого не гоїть вогонь», оспорюваний подекуди, але видатний твір на упівську тематику. Недавно Андрій Легіт опублікував у «Візвольному Шляху» хвилюючу баладу про українку з групи «Тризубників», які малювали український гербовий знак на стінах будов у Києві та в Одесі — «Подолянка»:

Чорним вороном перед світанком
Привезли до тюрми подолянку,
Круголицю, струнку ще й біляву.
Завели в кабінет на розправу.

Емведист-слідчий мовив до бранки:
— Нам відомо!.. Признайся ж, красуне,
Що ТВІЙ вірш «Смерть московській комуні»! —

Подолянка на це ані слова...
Слідчий знову до неї промовив:
— Та розкрий же уста, поетесо! —
Глянув: очі її, наче плеса.

Враз дівочі нахмурились брови,
Проказала: — Ну й кара Господня!..
То не мій вірш, то — пісня народня. —

Емведист усміхнувся єхидно,
Зирк навколо — нікого не видно,
Погляд кинув на стан, на коліна,
Прошептав: — Стань коханкою — звільним... —

Подолянка: — Убивце безстыдний!
Покохать тебе — смерти це гірше,
Запиши ж — я є авторка вірша!

На тему УПА створено чимало пісень, в тому й композитором сл. п. Миколою Фоменком; написано вже декілька п'ес, між ними А. Геневича, П. Савчука, Вол. Куліша, «Недосяжні» — автора цієї статті. Поставлено навіть художній фільм у Канаді, на упівську тематику — «Жорстокі світанки». Композитор Олег Стратичук другий рік працює над опорою «Оксана» — про причини виникнення перших українських повстанських загонів проти окупантів під час другої світової війни. Країновий Комітет у ЗДА для відзначення 25-ої річниці УПА, у співпраці з Асоціацією Діячів Української Культури, готує антологію поезій про УПА під наг. «Слово і зброя», з участю понад 50 поетів, у тому й авторів-упівців...

Лише політично сліпа людина, позбавлена національного кореня і природної людської гордості може мовчки проти повз тему, що на наших очах переростає в легенду, в одну із славних, дійсно геройчних сторінок нової української історії — УПА. Наша наймогутніша зброя — національно-визвольно-державницька ідея. Україна, здається, перша змінила старовинну, класичну приказку: «Коли говорять гармати — мовчать музи». Клекіт кулеметів ідейно непереможної УПА підхопили широким відгомоном сердець країні українські поети, образотворчі мистці, композитори, драматурги, історики, науковці, як і маси великої вільної української громади у світі, що має щастя жити на свободі — бути парламентаристами України, її речниками серед вільних народів, щоб і вона, за словами великого Франка, засіла «в народів вольнім колі».

З однаковою любов'ю згадуємо нині видатну поетку Олену Телігу і видатного прозаїка Йосипа Позичанюка; співця Української Народної Республіки Олександра Олеся і так перелчасно загинулого в Чікаго талановитого лірика, одного із співців УПА, Михайла Ситника. Єдність і тягливість нашої боротьби якнайкраще розуміє Москва, для якої ми всі є ворогами, навіть ті, що лише пишуть за кордоном українською мовою, уникаючи й святого слова Україна. 50 років минуло від початку творення УНР, початку Української Національної Революції; 25 років минуло від початку творення УПА; зaledве рік минув від часу, коли понад 70 молодих діячів української культури й науки в УССР опинились у мос-

ковсько-большевицьких тюрмах... Лише кілька років тому востаннє прогримів з Шевченківською силою могутній поетичний голос в поневоленні Україні — голос Василя Симоненка... А із сторінок советських видань не сходять «запроданці» (це за вірність Україні!) та «буржуазні націоналісти» (це за те, що свою працю, знання, таланти і не раз дуже скромні «фонди» віддають для рідної справи!). Памфлети, вірші, оповідання, повісті, навіть романи, п'еси, кінофільми... Москва мобілізовує всіх і вся, то орденом, то погрозою, на творення антиукраїнських, антисамостійницьких, антиупівських «творів» в УССР. Напевно, діється це не без причин. Москва з вітряками не воює.

Узагальнюючий образ знедоленої України дав поет Олекса Веретенченко — образ знедоленого народу перед живим хрестом, що його спорудили Упівці перед своїм першим боєм з ворогом (цитую уривок з поезії «Біля Сяну»):

На темні доли, тихий Сян
Лягає місячний туман.
Туман, туман пославсь габою...
А людям скрізь нема спокою.

Зійшлися, виснажені, там,
Де вимріяно дивний храм
Без огорожі-частоколу,
Без вікон, стін і свят-престолу:

; В густому лісі, з двох берез
Один росте могутній хрест.
Його повстанці спорудили,
Як перший раз у бій ходили.

I, пригортуючи до лиць
Своїх дітей, упали ниць...
Дарма, що їм чудес не буде:
В самій молитві зриме чудо!..

Така вона, сила Безсмертної Армії!

І така вона, звичайна істина — услід за Я. Масариком: «Кожна нація матиме стільки свободи, скільки собі виборе».

Вашингтон, 1967.

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

В суботу й неділю 29 і 30 липня 1967 р. в місті Монреалі, Канада, відбулася нарада Підготовчого Комітету до Світового Конгресу Вільних Українців. У нарадах взяв участь ред. В. Верига, з рамени Головної Управи Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА, що був одиноким представником українських комбатантів.

Орест Корчак-Городиський

Спогад про Юрія Клена

При кінці липня 1941 р. я приїхав до штабу тилових частин 17-ої армії під командуванням ген.-пор. Ренца, який розмістився у містечку Ладижин над Бугом. Наступного ранку, після зголосження сот. Мархтадерові, переходячи коридором кол. шкільного будинку (перебудованого з католицького костела), в якому приміщувалася канцелярія, я зустрів сотника спеціального призначення (Зондерфюрер «К»), якому віддаю почесть. Він, подаючи руку на привітання, запитав мене прекрасною українською мовою:

— То ви приїхали вчора до нас як новий перекладач?

Я здивувався, бо не сподівався почути від німецького офіцера такої гарної української мови.

— Називаюся Освальд Бургарт. Чули таке прізвище?

— Не чув. — Звідки я б мав знати того німця? — думаю. Спостерігаю його близче. Похожий він радше на професора-науковця, як на офіцера. Симпатичні, веселі очі, безустанна усмішка на його лиці.

— То ви галичанин. Із Станиславова, — кажете. А чи читали «Вісник» Донцова?

— Ясно, що читав.

— А читали поему «Прокляті роки»?

— Юрія Клена? Читав. Маю навіть у своїй бібліотечці, — відповідаю на запитання і дивуюся темі розмови.

— Я, власне, Юрій Клен. Це моє літературне псевдо.

Здавалося мені, що ціла розмова, та й моя розгубленість, бавили Клена.

Ми подружили, не зважаючи на велику різницю віку та військового ступеня. Тільки й ждали вечора, щоб вийти на село. Скільки розмов ми провели на наших прогул янках по Ладожині, Кіровограді, Кременчуці та Полтаві.

Юрій Клен жалівся на нерозумних, «отих дурних», — він казав, зверхників, які розпоряджували йому замовляти в міській раді убиральниць чи ремісників, потрібних штабові. Його серце рвалося до Києва, особливо тоді, коли до нас прийшли вістки про літературне відродження, про О. Телігу, У. Самчука. В нашій команді він почувався недобре — тратив час.

У Полтаві мене перенесли до іншої частини, але, на щастя, наші з'єднання знову зустрілися в Лозовій. Там, ми щонеділі переводили громадські збори, на яких бувало до 100 осіб місцевих студентів, вчителів чи іншої інтелігенції.

Юрій Клен говорив про літературу, про українські літературні надбання поза Україною. Я подавав веснінні та політичні новини, підкresлюючи українські справи, та з'ясовував розвиток українського життя на звільнених від більшевиків теренах.

Очевидно, ми переводили збори нелегально, без жадного дозволу німецької влади, а донощикам не приходило навіть на думку доносити на німецького офіцера.

При кінці грудня до Лозової припадково прибули кілька інших перекладачів, моїх знайомих: Юрій Гах з Холмщини, Каратницький з Стрийщини, Навроцький з Надвірної. Тоді ми всі спільно на велику радість Ю. Клена, заповнили програму наших зборів, які залишили незабутнє враження на мешканців Лозової.

Наши слухачі нераз забирали голос в дускусіях. Вони питалися про «бандерівців», «мелньниківців», католиків, православних, коли скінчиться війна, яка ситуація у світі й на фронтах тощо. Ми були обережні з відповідями, бо попасті в руки гештапо не було важко.

Під час відступу в січні 1944 р., серед жорстокої зими, проф. Бургарт сильно перестудився. Він побував у шпиталю в Дніпропетровську, звідки подався до шпиталю в Німеччині. Мав надію повернутися ще в Україну в іншій ролі й побувати в Києві. На жаль, доля не судила йому цього.

В Німеччині він викладав на університеті в Ерфурті, а опісля в Празі. В 1944 р. я ще одержав від нього «Каравелли» з дружньою дедикацією, а в 1945 р. плянував я відвідати його в Празі, та через воєнні обставини мені не довелося поїхати до Праги.

Після капітуляції, в полоні в Італії, я довідався з українських газет на весні 1946 р., що проф. Бургарт живе в Інсбруку. Тоді я написав йому довгого листа, описуючи свою «Одисею», полон в Ріміні, де я очолив редакцію тaborового щоденника «Життя в таборі», та післав йому дещо з наших тaborових видань.

Дуже зрадів я, коли перед моєю втечею з табору, отримав від нього листа, який характеризує тодішні обставини не тільки Юрія Клена, але й багатьох інших працівників культури.

Дорогий Пане Городиський!

Дуже дякую за листа Вашого. Я дуже зрадів, діставши нарешті звістку про Вас, бо не знов, чи Ви вискочили з того пекла війни; боявся вже, чи не потрапили до рук большевикам. Дуже добре, що Ви опинилися в Італії. Я з кінця квітня минулого року живу в Тиролю. Вважаю, що то тимчасовий побут. Куди мене потім доля закине, не знаю. Тут ходять чутки, що нас може ще до Італії перекинуть. В кожнім разі, я не погано тут провів більш як рік. Той стан непевності щодо долі нашої може ще трохи потривати. Тих часописів, про які Ви пишете, я не одержав. Було передано тільки листа Вашого. Щодо моєї літературної роботи, то пишу тепер досить багато, але можливості друкувати це справжнім друкарським способом, а не на циклюстилю, дуже обмежені. Взагалі ж життя в Австрії та Німеччині стало схожим на життя печерної людини. Не тільки поганенько з їжею, а й речей ніяких набути не можна. Перша до писання зовсім зникла, а папір дуже кепський. Рідкістю стали книжки. Мабуть, розумно було б перекинутися до якоїсь іншої країни, якби в ній дана була зможа працювати не фізично, а більш-менш у своїй галузі. Чув я, що в Італії ліпше, але

скажена дорожнеча. Найкраще, мені думається, було б у Туреччині, до якої Вам легше дістатися ніж мені звідси. Пишіть, які будуть Ваші заміри далі. При переїзді з Праги я втратив усі речі, а що залишив у Празі, те потрапило до рук «товаришам». Отже, доводилося починати життя так, як Адам, коли голий опинився за брамою раю та мусів шукати шляхів у далекий і невідомий йому світ. Не тратьте зв'язку зі мною. Може знов доведеться нам разом шляхи міряти, як міряли з Вами в 1942 році. Думаю, що ще зустрінемося з Вами, і може разом будемо працювати на користь країни нашої, бо такий стан непевності, який оце тепер панує на світі не може надто довго тривати. Бажаю всього найліпшого і успіху у Вашій роботі. Пишіть!

Ваш

О. Бургарт

По дорозі з Італії до Німеччини, я 3 жовтня 1946 р. побував в Інсбруку, але Юрія Клена там вже не було — він подався «на чорно» до Німеччини, пішком через «зелену границю».

В листопаді 1946 р. я вже живу в Мюнхені в студентському гуртожитку, т. зв. «Фюріхшулс» й вписуюся на філософічний факультет УВУ. Одного дня на сходах гуртожитку зустрів я Клена. Ми довго розмовляли, згадували минуле. Він ще даліше жалів, що не побував у Києві.

На пам'ятку наших спільніх мандрівок Юрій Клен написав у моєму пам'ятнику вірш «Спогад про 1941 р.».

На жаль, у Німеччині він не мав належної опіки. Забули про нього колишні звеличники «Вісника» та любителі його поезій. Не турбувалися ним вони, хоча мали «владу» в більшості таборів та й на «Фюріхфулє». Нераз Кленові приходилося спати під своїм власним плащем, без жадного покривала.

Як звичайно, за його життя деклямували його «Прокляті роки» на різних святах, а після його передчасної смерті згадували його ім'я. А запопікуватись ним не було кому. Сумно їй без належної опіки відійшла від нас людина, якої серце горіло великою любов'ю до України.

ПОДЯКА

Редакція і Адміністрація «Вістей Комбатанта» складає щиру подяку Хвалиній Управі Станції і членам Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА в Рочестері за їх пожертву в сумі 25.00 дол. на пресовий фонд.

Адміністрація «В.К.»

В. Сім'янців

У ДРУГОМУ КІННОМУ

Сумно було — нашого Богданівського полку не стало. Чулися ми такими вбогими сиротами, такими бідними. Але всі вірили, що потім колись наш Богданівський полк мусить бути знов. Був потім Богданівський курінь у Запорозькій дивізії, але вже без кінної сотні.

А тут ще ми всі не вкупі. Частину сотні з окремим завданням послано було реквірувати цукор для армії. З того частиною був і сотенний Соловйов.

На першому вимарші ми побачили, куди попали. Сам пан полковник їхав у ридвані. Був він передтим командиром пішого Дорошенківського полку. Позаочі звали його «Мама».

Коні в полку назагал гірші, як у других частинах — занедбані. Та і козаки — вчорашия піхота. І дуже багато мотузків. Мотузки замість поводів, мотузки замість попруг. Замість ременів на рушницях. Забагато мотузків! «Мотузяним полком» хтось охрестив цю кумедну частину.

А що командир полку іде в кареті — викликало немало злих дотепів. То казали, що «Мама» вагітна і не може на коня. То говорили, що згубили драбинку десь, а інакше «Мама» на коня не влізе. Багато ще всякого говорили, та хай воно забудеться.

Усіх нас, до того полку, щось зо двадцять чоловік попало. Коні в більшості дуже добрі. Навіть мое одоробало, вже декілька раз переміняне на ліпше. було краще їхнього пересічного.

У них рушниця переважала піхотинська і часто з насадженем багнетом. А як іде на коні, так ногами землю оре, а багнетом хмару дере. Чудно було на те здивитися. А, звичайно, це справа їхня — хай чіпляють і по два багнети на одного кріса, а іздуть хоч і на коровах. Отак, і подібне зганяли наші злість на нізаці невинних піхотинців, які і самі не чулися «на своєму місці», сидячи на коні.

Але ото, що ми не вилазили зі служби, то вже була злість без дотепів. Приїхав, не розсідлав коня ще, а знов їдь. Квартири найгірші — може і ні, але нам так здавалося. Фураж для коней і їжа для нас була нашою турботою весь час. А тут: поки ми десь там іздили, інші погодували й повійдали, як сарана голодна. Коні значно здавали, — був острах, що незадовго будемо іздти на шкапах їхнього зразку. Ми, колись гордість нашого полку, швидко сповзли з того доброго рівня. Тяжке життя у приймах.

А ще — як стрільнуло десь: сміх і горе. Все це і з кіньми намагалося сковатися десь у рові або припадало до землі, аж вгрузало, а бідні коні кидалися, борсалися...

Отаке думалося, говорилося, а виходу ніхто не бачив з того. Було може в тому більше зlosti, як правди, але так то було.

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ З'ЇЗДИ В 1917 Р.

Ця тема торкається великої української революції, в яку ми, колишні українські вояки, включилися перед 50-ма роками для боротьби за відновлення Української Держави і яку ми в цьому році відзначаємо спільно з цілою українською спільнотою, як золотий ювілей.

Цей наш зв'язок належить зазначити тому, що військовий елемент уважається фундаментальним для існування держави. Цей елемент має таку саму вагу, як елемент політичний. Ці обидва фактори майже зливаються в одно ціле, коли нація оформлюється революційним шляхом і самовизначається в самостійну і незалежну державу.

Історики деколи наголошують перевагу військового фактору над політичним, дарма що політичний твір — держава, повинен стояти перед військовим, призначеним для його охорони. Це стається у тих випадках, коли національна свідомість стоїть дуже високо і військо, своїм виступом зразу реалізує політичні домагання свого народу. Але зовсім інакше йде розвиток там, де національна свідомість поневоленого народу відстає у своєму розвитку від інших елементів його життя — економічного, культурного й політичного.

Соціологічно, військо належить до засобів охорони проти зовнішніх ворогів і це його позитивна сторінка. Але воно входить також до апарату гноблення й примусу, яким діюча держава утримує в послуху своє населення, яке часто не задовольняється політикою влади. І це негативна сторінка військового чинника, яка не сприяє тому, щоб військовий переворот зразу дістав підтримку населення, без того, щоб мета перевороту проникла у національну свідомість мас. Ця обставина викликає диспропорцію між політичними потребами народу, які повинні спиратися на військо, і спротивом несвідомої маси проти війська. Це яскраво виявилося на прикладі України в боротьбі її за незалежність.

Цю диспропорцію переочують різні критики наших визвольних змагань, включаючи сюди і приписування невдач військовим провідникам.

Я обмежую своє завдання до висвітлення політичної ролі Всеукраїнських Військових З'їздів, яку вони мали в процесі завзятої боротьби за національне самовизначення і свідомо поминаю технічну сторінку організації збройної сили.

Як ми вже знаємо з історії, що протягом української революції ми мали три Всеукраїнські Військові З'їзди і кожний з них має свою окрему мету й значення.

Генеза самих з'їздів лежала в т. зв. наказі ч. 1, що його видав військовий міністр Тимчасового Уряду Гучков 1 (14) березня 1917 року. На підставі цього наказу кожна військова частина російської армії повинна була вибрати для себе комітет салдатських депутатів, до компе-

тенції якого належала контроля уживання зброї, без порушення військової дисципліни та втручання в компетенцію командного складу. Організація комітетів з їх контролею поширилася на всі військові з'єднання, від найнижчих до найвищих, від сотень аж до Всеросійського з'їзду військових депутатів у Петрограді.

Цей наказ давав право користування безплатним транспортом обраних депутатів і утримання їх на кошт держави в часі виконування ними обов'язків.

Цим правом негайно скористалися також українські вояки російської армії для свого національного об'єднання. Вони вже 9(22) березня 1917 р. на зборах старшин і вояків у Києві обрали для себе Тимчасову Військову Раду на чолі з полк. Глинським, командиром запасної бригади в Києві. На другий день, 10(23) березня на військовому вічу вони перетворили її на Тимчасове Військове Бюро з 7 членів, а за тиждень після того, 16(29) березня, остаточно оформили в два органи: 1) Український Військовий Організаційний Комітет і 2) Клуб ім. Павла Полуботка. Комітет мав займатися організацією добровольчих (охочекомонних) українських частин усіх родів зброї. Він складався з полк. Глинського, як голови, полк. Павла Волошина, як заступника голови, і підпоручника Миколи Міхновського, прaporщика Павелка і прaporщика Гоца, як членів. Натомість Клуб Павла Полуботка мав бути виховно-пропагандивним осередком для українського війська. Його головою став підпор. Микола Міхновський, відомий уже на той час самостійницький діяч, який був покликаний до війська і служив у військовому суді. Його заступником був капітан артилерії Ган.

Обидва ці органи діяли без потрібного порозуміння. Клуб Полуботка обернув «свято квіток», улаштоване ним на майдані на Сирці в Києві, 18 квітня (1 травня), у вояцькі збори, які рішили організуватися у 1-ий Український ім. Б. Хмельницького полк, обрали собі полкову старшину на чолі з шт.кап. Дам'яном Путником-Гребенчуком, і рушили цілою масою на Київ домагатися свого признання. Організаційний комітет Глинського якось залишився збоку, хоч така ініціатива мала б належати йому.

Помимо цих розбіжностей, цілий український провід підтримував богданівців, хоч це коштувало їм великих зусиль. Російська військова влада, в якій полк. Оберучев був комісарем Тимчасового Уряду при штабі Київської військової округи, поставилися гостро негативно проти створення українського полку. Російська т. зв. революційна демократія, зорганізована у Виконавчому комітеті громадських організацій, навіть засудила «українізацію штика» своїм голосуванням, хоча богданівців боронили там Винниченко, Міхновський, Паламарчук і Неронович. Тим часом ген. Брусілов, як головнокомандувач південно-західнього фронту, вислухавши делегацію в складі ген.-майора Іванова, підпор. М. Міхновського, підполк. Віктора Павленка, шт. кап. Д. Путника-Гребенчука та інших, затвердив існування полку на певних умовах його організації. Він дозволяв залишити 500 вояків, як кадру, а решта записаних понад

3,000 вояків всіх рангів мали вийти на фронт. Коли полк приступив до виконання дозволу, тоді тяжко було знайти спосіб виділення тих 500 вояків і тому всі 3,574 вояки залишилися в полку. Однак Обручев викликав до себе Путника-Гребенчука, арештував його і після того за ним пропав всякий слід. Його напевне зліквідували без суду й слідства.

Проф. М. Грушевський та інші провідники правильно вважали, що московську владу найкраще шахувати військовою силою. У нас тоді фактично не було ніякої збройної сили, але сама ідея збройної сили, що може опинитися в українських руках, викликала страх у московських рядах і змушувала їх шукати порозуміння.

Приблизно через два тижні після зформування Богданівського полку був на 5(18) травня 1917 р., скликаний 1-ий Всеукраїнський Військовий З'їзд до Києва. Його скликав Клуб ім. П. Полуботка в порозумінні з Центральною Радою, а конкретно з Грушевським і Винниченком, як головними промоторами українського руху.

Метою з'їзду було зробити зовнішню демонстрацію українських збройних сил, а внутрішньо створити керуючий центр для української військової ініціативи, що спонтанно виявлялася в різних кінцях великого простору Росії. Обидва завдання досягнуто. Приїзд коло 700 делегатів від 1,580,702 українських вояків (Вістник УВГК Ч. 1) зробив пригноблююче враження на москалів.

Можна здогадуватися, що М. Міхновський з прихильниками мав на увазі використати авторитет Центральної Ради для переведення свого ризиковного пляну негайног розриву з Московщиною. Однаке настрої членів з'їзду не сприяли тому, щоб такий плян міг бути здійснений. На початку члени з'їзду були дезорієтовані щодо вибору голови Президії З'їзду, який мав би наче персоніфікувати українського військового лідера. Центральна Рада не могла і не бажала конфлікту з Міхновським та Клубом П. Полуботка, але також не поділяла його ризиковного пляну. Тому вона шукала компромісу, вибравши Президію З'їзду з п'яти осіб, які мали головувати по-черзі: Петлюра, Міхновський, Винниченко, Письменний і Капкан, тількищо призначений командиром Богданівського полку.

На з'їзді вияснено, що він не може вирішити внутрішніх розходжень між політичними методами і військовими плянами. Це питання перейшло на нове тіло: Український Генеральний Військовий Комітет. Радикальна група Міхновського мала в ньому меншість, а більшість була за обережний поступ у вимогах до московської влади. Це зразу виправдало себе тим, що українці, опираючись на делегатів від війська, могли ясно поставити свої домагання Тимчасовому Урядові — признання автономії для України, виділення українських вояків в окремі частини і т. д. Ці домагання відвела до Петрограду делегація Центральної Ради, на чолі з Винниченком, в якій полк. Пилькевич, матрос Письменний, солдат Ровінський і пор. А. Чернявський сильно підтримували домагання українців. Правда, делегація нічого не досягла. Однаке вона дока-

зала, що військовий фактор, хоч і не підпертий фізичною силою, є важливим аргументом у переговорах і його належить посилювати.

2-ий Всеукраїнський військовий з'їзд, скликаний на 3(10) червня 1917 року став новим пострахом для москалів. Цифра 2,500 делегатів від 1,732,444 вояків, що прибули з військових округ: Петроградської, Московської, Мінської, Казанської, Двінської, Омської, Терської і Туркестанської та з Північного, Південно-західного, Західного, Румунського і Кавказького фронтів, говорила сама за себе.

Треба уявити собі грандіозність задуму! Дві і пів тисячі людей, що дали себе вибрати делегатами! Вони повинні були скликати своїх виборців, пояснити їм потребу висилки делегатів, а після повороту знову скласти звіт про свою подорож в Україну. Їх слухали не лише українці, а також їх товариші — вояки інших національностей, вони їхали по залізницях сотки й тисячі кілометрів, зустрічали в дорозі пасажирів, з'ясовували їм мету подорожі до Києва; за них платила московська державна скарбниця за переїзд, вони спинялися на харчових пунктах, ночували на станціях чи в готелях. І скільки то за них було видано грошей за переїзд, приміщення й прохарчування! Коли б все те треба було заплатити самим делегатам, або тому, хто їх кликав, то були б з того великі суми грошей. Ми самі їх ніколи не могли б видати, бо їх просто не мали.

Потім, цілий тиждень нарад в Києві, рух, метушня на вулицях, в ресторанах, в готелях. І всюди те саме: українці, українці і українці. А чого вони хотять? Автономії, своєї влади, свого війська! Цей великий рух досяг свого вершка в моменті проголошення 1-го Універсалу Центральної Ради у великий будові оперного театру в Києві пізно вечером 10(23) червня. Ентузіазм учасників доходив до найвищої точки. На другий день знову цілий Київ став свідком урочистого проголошення його на площі перед Собором Св. Софії з парадою війська і сотками тисяч учасників. Кинуте нове й незнане слово: Універсал! Що це значить, чому таке слово? І що в ньому пишеться? Всі засоби комунікації рознесли про це відомості по цілому світі. Всюди тільки й мови, що Універсал, Маніфест Українців!

Це був такий засіб, що хвилював уми мільйонів людей і змушував їх думати про українську справу. І не диво, що Тимчасовий Уряд змінив свою думку про ігнорування українських вимог. Він змушений був шукати порозуміння з Києвом.

Ta й час був вибраний для такого великого руху найкращий. На фронті в Галичині москалі готували свій наступ на австрійців і німців і тому їм треба було не лише участи багатьох полків з українським складом, але також спокійного запілля. Керенський прямо з фронту завернув до Києва і тут з двома іншими міністрами торгувався за кожне слово, якого ніяк не хотіли йому дати Грушевський з Генеральними Секретарями! Найтяжче було додогодитися в справі війська. Обі сторони хотіли здобути якнайбільше. Що це «найбільше» було для нас «замало», то про це сказали Полуботківці своїм повстанням, а що воно було «за-

багато» для реакційних москалів, про це сказали міністри-кадети, які зробили кризу в Тимчасовому Уряді.

Всеж таки ми мали поважні успіхи. Правда, УГВК не став для нас генеральним штабом і не міг виконувати оперативних військових завдань, але він став таки авторитетним центром для українців цілої російської імперії. Він, правда, не мав у своїх руках ніяких військових установ на фронті чи в запіллі, не мав організації запільніх установ і постачання. Але все те автоматично вимагалося й одержувалося від москалів. Однак зближалася доба самочинної демобілізації. Нашу країну почали заливати ватаги дезертирів, руйнування транспорту і неспокої в країні. Тільки там, де вдалося українізувати деякі російські частини, можна було помітити, що виростає нова сила, починає виростати українська армія. Зберігають порядок частини 34-го корпусу, перезваного на 1-ий Український (П. Скоропадський), у 5-му й 6-му корпусах, у Богданівського полку, і на румунському фронті в 71-ій та 78-ій дивізіях.

І треба було нового імпульсу від війська. Тому на 20 жовтня (2 листопада) був скликаний З-ий Всеукраїнський військовий з'їзд. І знову повторилася картина, коли коло 2,500 делегатів представляли мільйони українців і робили зовнішній рух. Але зчинилася боротьба за владу між большевиками, штабом Київської військової округи і українцями. З'їзд мусів сказати своє слово і він його сказав. Центральна Рада взяла до уваги те слово і З-ім Універсалом проголосила Українську Народну Республіку.

Проте і на цей раз Всеукраїнський військовий з'їзд не дав Україні ніякої реальної збройної сили. Всі делегати роз'їхалися після проголошення З-го Універсалу з Києва, в більшості до своїх околиць, а не на фронт, де їм уже не було що робити.

З'їзд залишив по собі переобрану Раду Військових Депутатів з 158 членів, які мали допомагати не лише Центральній Раді, але урядовцям в міністерствах і адміністрації на провінції. І чого тільки цим членам не довелося виконувати? Мені довелося бути не лише секретарем, чи заступником голови ВРВД, але також їхати як емісар, до Павлоградського повіту, щоб включити його в Україну, бути на телеграфі, щоб тримати звязок з делегацією, яка вийшла проти наступаючих на нас чехословаків з наказу Керенського, шукати людей, що уміли писати й говорити по-українськи для служби в міністерствах і т. д. Мій колега, покійний уже інж. Корній Ніщеменко, поручник 71 дивізії, був комісарем подільського району міліції, який спочатку мусів той пост здобути підступом, потім був комісарем радіовисильні і нарешті директором департаменту в міністерстві закордонних справ. Шкода, що ми не маємо змоги навести статистики виконування різної служби всіма делегатами з Всеукраїнської Ради Військових Депутатів, бо це показало б, що і без збройної сили вони сильно скріплювали українську державну машину.

В членах ВРВД українська влада мала цінний на той час апарат зв'язку і пропаганди. Ніхто краще за вояків не міг тоді служби виконати. Тільки вояк міг легше пересуватися по залізницях і зручніше інформу-

вати місцевих людей, як цивільні особи. Сама військова уніформа не раз давала їм нагоду все виконати добре і вчасно.

В стані відсутності української армії, а лише з деякими її зародками, як Богданівці, Січові Стрільці, Юнацька Школа — захопила нас війна з Московщиною. Все, що було тоді під руками, було кинуто на оборону. Треба було збройну силу творити під вогнем ворога. Так творив Симон Петлюра свій Кіш Слобідської України, чи привіз із західного фронту полк. Всеволод Петрів свій кінний полк Костя Гордієнка, або сотник Ган і пор. Довгаль організовували Студентський Січовий Курінь.

В найкритичнішому моменті показалося, що вояки з російської армії були ненадійними і відмовлялися вести війну з москалями. Тільки добровольці могли розуміти й бажати української держави. Ген. Адам Присовський, знаючи цю ненадійність, проголосив демобілізацію вояків, покинувши Київ большевикам, щоб в дальшій боротьбі на Волині створити нову українську силу. З тою силою пішли і ті члени Ради Військових Депутатів, що були в Києві, а між ними також я, непрофесійний вояк, прапорщик Андрій Долуд, поручник Ліхнякевич і інші.

Нарешті добре знати, що члени Центральної Ради від війська, які поіменно наведені мною в книжці «Велика українська революція» мали приблизно такий склад: 2 генерал-майори, а в тому один генерального штабу, 1 полковник активної служби, 3 підполковники, 4 сотники (капітани) а в тому 2 генерального штабу, 2 штабс-капітани, а в тому один ген. штабу, 15 поручників, 16 підпоручників, 32 прапорщики, 7 військових лікарів і власних фельдшерів, 10 військових урядовців, 2 воєнні інженери, 1 юнкер, 24 підстаршин і 42 рядові вояки.

У відсотках штаб-офіцерів було 10%, «обер-офіцерів» 41%, підстаршин 15%, вояків 30% і невияснених 4%. При цім треба приймати на увагу, що серед рядових вояків було багато осіб з вищою освітою, як наприклад: Саватій Березняк, Осип Гермайзе і інші, не кажучи вже про молодих старшин, що прямо з університетів були покликані до війська. Розуміється, що вони були добрими промовцями, з гарною освітою і умінням поводитися з революційною масою.

Репрезентуючи українських вояків, вони розуміли, що роля їх не так оперативно-військова, як організаційно-пропагандивна і ту функцію вони уміло виконували.

Всеукраїнські Військові З'їзди творили особливий феномен української революції, який надавав українським подіям іншого характеру, як вони мали в Московщині. Тільки такий тонкий розум, який був у М. Грушевського, міг добавити той феномен і вміло ним керувати з найбільшою користю для відновлення Української Держави.

Інж. Василь Прохода,
кол. підполк. Армії УНР

Сірі або сірожупанники

Про Сірожупанників була згадка інж. Павла Дубрівського в «Віс-тях Комбатанта» ч. 3-4, за 1962 р., та стаття в ч. 1 за 1967 р. Більш докладно про них було сказано 40 літ тому в «Записках до історії Сірих» підполк. В. Проходи у Воєнно-історичному Збірнику «За Державність», ч. I, та у Воєнно-науковому журналі «Табор», кн. 5/6, 7, і 8, що видавались в 20-роках у Каліші - Варшаві. На основі документального значення «Записок» пригадую кілька епізодів з бойових дій Сірих в боротьбі за українську державність в 1918-20 роках.

Як відомо, Сіра дивізія була сформована з полонених вояків колишньої російської армії в Австро-Угорщині, де вони були національно освідомлені в українізованих заходами Союзу Визволення України (СВУ) таборах. Формування дивізії з назвою «І-ої Української Стрілецько-ко-зацької» на заклик Української Центральної Ради почалось 28 лютого 1918 р. у Володимири Волинському і продовжувалось після гетьманського перевороту в травні аж до серпня 1918 р., коли вона в повному складі переїхала на Чернігівщину. Там місцем постю для неї були визначені Конотоп (штаб дивізії і 3-ий полк), Алтинівка (1-ий і гарматний полки), Кролевець (2-ий полк) і Короп (4-ий полк). Тоді вони мали в середньому по 1,500 стрільців і підстаршин та по 40 старшин в кожному полку, отже коло 6.000 вояків і 160 старшин.

Дивізія перейшла нормальну стадію військової підготови й заслуговувала стати національною гвардійською частиною, але національно-демократичний світогляд Сірих не відповідав міркуванням Гетьманського уряду. Тому була переведена поступова демобілізація старших річників козаків та підстаршин. Поповнення на їх місце не поступало. Лише був поповнений вищий командний склад дивізії, коли на начальника дивізії був призначений генерал-хор. Васильєв-Чечель, начальником штабу генерал-хор. Піонтковський, командиром 1-го полку полк. Пузицький, 2-го — полк. Локощенко, 3-го — полк. Мазуренко, а в 4-ім полку залишився старий полк. Гудима. Рядових старшин не звільняли, але поповнення їх українцями не було. Інструктор піхоти ген. Приходько кілька разів пропонував поповнити старшинський склад кадровими офіцерами-росіянами, але полкові зібрали старшин на це не погоджувались.

Після проголошення грамоти Гетьмана Павла Скоропадського про федерацію України з Росією, в штабі Сірої дивізії в ніч з 16 на 17 листопада 1918 р. стався переворот, з яким солідаризувались всі полки. Тоді генерали Васильєв-Чечель і Піонтковський та полковники Локощенко і Мазуренко проголосили себе «незважальними» й участі в боротьбі проти большевиків не прийняли.

З призначених командирів лише полк. Антін Пузицький виявив себе ініціатором всіх розумних і доцільних дій в бойових подіях 1, 2 і 4 полків як в повстанні проти гетьмансько-німецького командування, так і в боях проти большевиків. Призначений від Директорії УНР на начальника Сірої дивізії отаман Палій був українським патріотом, але малонергійним, нерішучим і повільнодумаючим, не орієнтуючись в тогочасних обставинах, а його начальник штабу, сотник генштабу Морозевич легковажним, використовуючи всі приємності життя.

В час повстання в Сірих полках залишилось в середньому по 250 козаків і підстаршин та по 40 старшин. Тоді була оголошена мобілізація вояків у Конотопському, Кролевецькому і Коропському районах, які добровільно з'явилися і поповнили кожний полк до півторатисячного складу. Сірі мали для них повний комплект сірих жупанів, всього налађеного одягу, взуття та інших речей до зубної щіточки включно. Вони охоче взяли участь в боротьбі проти гетьманських формувань, але, коли дійшло з відходом німців до бою проти большевиків, не всі стали до нього. Головною причиною до цього було те, що зі сторони Советів почала наступ червона Таращанська дивізія Миколи Щорса, що була зформована в невтралній зоні між Українською Державою та РСФСР з повстанців проти гетьманських карних відділів і німців на Таращанщині та в інших місцях України.

Перші дії Сірих проти вірних Гетьманові формувань: державної варти, повітових сотень та Сердюків, що виrushili з Києва до Бахмача для придушення повстання, почались біля 20 листопада. Напередодні прибув до Конотопу 1-ий Сірий полк під командою полк. Пузицького. Там вже вештались в червоних жупанах гульвіси отамана Ангела, який приймав «діяльну» участь в безпосередній чинності «Штабу групи військ Чернігівщини та Полтавщини», доказуючи необхідність поглиблення соціальної революції знищеннем всього, що було зроблено в час гетьманського урядування. Вся група військ цього штабу складалась з Сірої дивізії та «Червоного куреня смерти» отамана Ангела з його начальником штабу Голубом. Цей курінь відзначався тим, що участи в боях проти большевиків у рядах регулярної Армії УНР не брав, лише поглиблював в українському запіллі в поміщицьких маєтках «революцію»...

Спочатку панами становища були німці. Німецьке командування присяло українським повстанцям ультиматум відійти від залізниці в усіх напрямках на 15 км. До того ж німці мали в своєму розпорядженні всі склади амуніції і зброї, а в Сірих полках було лише по 500 рушничих набоїв для вартової служби, більше їм не довірено, а гарматніх набоїв зовсім не було.

Німецький ультиматум зробив штаб отамана Палія цілком безпорадним. Тоді полк. Пузицький запропонував післати від Сірої дивізії німецькому командуванню контр-ультиматум, з вимогою передати протягом 24 годин Сірій дивізії всі склади амуніції та зброї і до української повстанської чинності не втрутатись, бо в противному випадку буде зруйнована залізниця і німецькі частини не зможуть від'їхати до своєї

батьківщини. Це вплинуло на німців. Вони, бачучи рішучість Сірих, передали їм всі склади, заявили про свій «невтралітет» та просили допомогти спокійно від'їхати їм додому...

Поповнення Сірих полків спочатку відбувалось нормально. В цей час до Бахмача прибули Сердюки для придушення повстанського руху. Висланий проти них відділ 3-го полку під командою підполк. Пилипенка не зміг виявити їм належного спротиву. Тоді полк. Пузицький наказав зробити в залізничному депо імпровізований бронепотяг з грубих плит заліза з гарматою й кулеметами, з яким він виїхав у напрямку Бахмача і примусив гетьманців здатись. Тоді частина Сердюків вступила в ряди Сірих.

В перших днях грудня німці зняли свої частини з охорони кордону України. Їх замінили 2-ий і 4-ий Сірі полки. Але тоді виявила активність червона Таращанська дивізія наступом на українську територію. Прийшло до збройних сутичок між Сірими і Таращанцями. При обміні полоненими з обох сторін була послана до Таращанців делегація договоритись з ними, як з українцями, щоб вони не перешкоджали відновленню влади УНР та стали до спільної боротьби за волю України під жовто-блакитним прапором. Але Москва вже обдарувала Таращанців своїми політичними комісарами. Вони визнавали лише червоний прапор, а про жовто-блакитний слухати не хотіли. Договорились лише уникати взаємних кривавих боїв.

Протигетьманське повстання закінчилося, а тим часом Таращанці дістали підкріплення та накази з Москви і почали настирливо нападати переважаючими силами на позиції Сірожупанників, що зайняли лінію кордонної охорони. Незначні сили старих Сірих при байдужості мобілізованих не могли їх стримати. Витворився фронт бойових дій без оголошення війни Советами зі сторони Директорії УНР. Це деморалізуюче впливало на мобілізованих. Тому треба було післати підкріплення з Конотопу проти наступаючого ворога. З-їй Сірій полк виїхав до Чернігова для підтримування там влади УНР. В Конотопі залишився лише 1-ий полк, який мав переважну кількість мобілізованих.

Коли був підготовлений ешелон 1-го полку для від'їзду на фронт, мобілізовані, під впливом большевицьких агентів, зробили біля ешелону мітинг, на якому постановили, що на фронт вони не поїдуть і битись проти «своїх братів» не будуть. При цьому було чути вигуки:

«Не слухайте офіцерів сірожупанників! Всі вони панські прихвостні!». «Всіх офіцерів треба перевішати на телеграфічних стовпах!...»

Але розійтись пристрастям не дали старі козаки та підстаршини. Вони доводили мобілізованим всю безглуздість обвинувачення Сірих старшин в буржуазності.

Наказ про від'їзд на фронт довелось все ж відкликати. На нараді в штабі дивізії за порадою полк. Пузицького вирішено, щоб позбавитись непевного елементу. Тому оголошено, що з огляду на успішне закінчення повстання всім, хто добровільно зголосився по мобілізації, висловлюється подяку та дозволяється одержати безтермінову відпустку. Штаб полків

видавав посвідчення на відпустку, без затримання. Ініціаторів мітінгу заарештовано, а тому ніхто не перешкоджав приходити до штабу полку одержувати посвідчення, здавши зброю. Таких було майже половина мобілізованих. Уніформів вони не здавали, бо їхали ніби у відпустку. Але знайшлось кілька десятків таких, що відійшли без посвідчень і зброї не здали. Був це запоморочений ворожістю до української державності елемент. На весні 1919 р. іх змобілізували до Червоної армії.

Після такої насправжньої демобілізації залишилась в полках половина мобілізованих. Вони в зимовий період не мали дома що робити (були це переважно неодружені), а порядки й утримання в полках їм подобалось. У них пробуджувалась свідомість свого національного обов'язку перед батьківщиною. Національне пробудження сприяло тому, що вони скоро підпали під вплив старих сірожупанників, яких старшини вияснювали завдання і цілі Армії УНР та заперечували большевицьку брехню з демагогічними обіцянками.

Після відходу неблагонадійного елементу в сотнях залишилось в середньому по 60 багнетів, що при 12-сотенному складі в полку, становило приблизно 700 багнетів. 3-й Сірий полк відійшов до Чернігова, пославши наперед відділ під командою сот. Дейнеки для ліквідації в Плисках, Крутах і Ніжині решток російських гетьманців, що там ще залишились.

В Конотопі залишився лише 1-й Сірий полк та штаб дивізії. Вислати якусь допомогу 2-ому і 4-му полкам не було з чого. Становище їх було скрутне. В районі Кролевця, Глухова, Шостки й Коропа вони мусіли бути самі прётидіяти Таращанцям, що зайняли район Стародуба. А Новгород Сіверський зайняли російські совєтські частини. Червоний курінь смерти отамана Ангела подався на Полтавщину «поглиблювати» соціальну революцію. Інших повстанських відділів на Чернігівщині не було.

1-му Сірому полкові треба було взяти під охорону напрямки по залізницях на Курськ і Гомель, а також міцніше тримати вузловий пункт Бахмац та забезпечити себе зі сходу в напрямку на Ромни.

Крім Сірих, проти большевиків діяли Запорожці на Харківщині. Бойовий склад та технічне вивінування у них були значно більшими й ліпшими ніж у Сірих. Запорожці були зведені за часів Гетьмана зі станову корпуса до дивізії повного складу, а після повстання вона знову розвинулась в корпус. Проти Запорізького корпусу діяли регулярні частини 8-ої Советської дивізії. Сам по собі Харків відзначався пролетарським характером, а до того ж ніби німці стали на перешкоді Запорожцям зайняти його. Тому вони не витримали натиску 8-ої Советської армії і відійшли спочатку до Полтави, а потім чомусь до Кременчука. В Харкові почав діяти Всеукраїнський Ревком без українців.

На Лівобережжі залишилась лише Сіра дивізія, якій стала загрожувати небезпека зі сторони Полтавщини. Там Сірі мали зв'язок з деякими повітовими сотнями, з яких найбільш уславилась одна, перетворившись в Лохвицький повстанський курінь. Але вона не могла встояти

переможному натискові Советської армії, за якою слідували продовольчі відділи з завданням дати за всяку ціну хліб голодуючій Москві. Тут про якусь пролетарську солідарність та самоозначення не могло бути мови.

Директорія УНР багатьох розчарувала. Головна Команда не ви-в'язалася із свого завдання в боротьбі проти наступу совєтських частин. Війни Советської Росії не оголошено. Не відомо було, чи ведуться між урядами якісь переговори і чи прийде до якогось порозуміння. Така ситуація деморалізуюче впливала на вояків. Загрожувала небезпека розкладу та анархії. В тих частинах, де командири самі виявляли належну ініціативу, бої проти наступаючого ворога проходили досить успішно. Єдиним стимулом і гаслом в їх об'єднаній чинності було ім'я Симона Петлюри. Чим більше большевики кричали проти нього, тим стійкіше українські вояки ставали на оборону його. Про Директорію та зміни в урядових партійних коаліціях на передових позиціях не було відомо і ними ніхто не цікавився.

У Сірожупанників ініціативу в керуванні боями проти ворога пе-
ребрав полк. Пузицький, бо ані штаб групи військ Чернігівщини та Пол-
тавщини, ані штаб дивізії нічим себе не виявили. Він їздив паротягом
в напрямку на Сновськ, де на ст. Мена був курінь 1-го полку, який під-
тримував у боях проти Таращанців 4-ий полк в Сосниці й Коропі. Потім
полковник їздів до Ромнів, де курінь Січових стрільців підтримував уста-
новлення влади УНР та зв'язок з Лохвицьким куренем. Також відділ
1-го полку був на ст. Білополя на лінії Конотоп — Курськ, де натискали
також якісь советські частини. Поки Запорожці були на Харківщині,
полк. Пузицький підтримував зв'язок з їх командиром корпусу, полк.
Болбочаном, який був його особистим приятелем, а потім цей зв'язок
перервався. З Києвом майже не можливо було мати повний контакт, щоб
добитись звідтіль якихось розумних вказівок.

Дальший хід подій був несприятливий. В половині січня перервався з'язок з Черніговом. 3-ий Сірий полк з вини безініціативного команда-дира підполк. Пилипенка прогаяв оборону міста від Таращанців. Вони напали на Сірих вночі і примусили їх в поспіху відійти, залишивши ворогові свою матеріальну базу. Залізниця з Чернігова до Ніжина залишилась без охорони. З півночі на Правобережжі большевики зайняли м. Овруч. Зі Сходу, Лівобережжя займала поступово 8-ма Советська армія. Тоді Головна Команда вирішила перевести Сіру дивізію на Коростенко-Овручський відтинок Північного фронту, а на їх місце на Чернігівщину послано Чорноморський кіш, що був зформований за Гетьманщини в Бердичеві, а після повстання поповнився випадковим елементом до стану дивізії. Вона мала повний склад, але національно-моральна сила її була слаба. Чернігівщину вона не змогла оборонити, а тому з неї лише 1-ий полк під керуванням полк. Царенка вирвався на Правобережжя, а решта «попала дідькові в зуби»; гірший елемент з неї перейшов до большевиків.

Перед від'їздом з Бахмача, Сірі остаточно позбавились непевного елементу з числа мобілізованих. Частина чернігівців, коли на місце Сірих були прислані Чорноморці, не захотіли залишити свій рідний край і відійшли додому, здавши зброю. З мобілізованих залишилась лише третина, але це були певні борці, що залишились в рядах Сірих поки було можливо.

На Коростенський фронт від'їхали по залізниці: 1-ий полк — полк. Пузицького, 2-ий полк — сот. Шеллера і 4-ий полк — сот. Любича. А 3-ий полк зі штабом дивізії розташувався в Бердичеві.

19 січня 1918 року Сірі полки прибули на ст. Коростень Подільський, з якого виходили залізничні лінії на Обруч, Сарни, Шепетівку, а на схід до Коростеня Житомирського з лініями на Київ та Житомир. Тому стратегічне положення цього залізничного вузла було дуже важливим. В час прибуття Сірих на станції було ще кілька ешелонів без паротягів різних військових частин, серед яких панувала якась панічна метушня. Станція була під ворожим гарматнім обстрілом. На підвищенні для вантаження до вагонів, що було на Овруцькій лінії, якісь гарматчики поспішали навантажити свої польові гармати на відкриті вагони.

Полковник Пузицький зразу зорієнтувався, що ворог наступає, а наші в безладі втікають. На запит, хто тут командуючий, виразної відповіді не було. Частини належали до різних формувань і не були підпорядковані єдиному командуванню. Тоді Пузицький проголосив начальникам ешелонів, що він тепер тут найстарший, а тому перебирає на себе керування боєм. Наказавши Сірожупанникам негайно зайняти позицію перед станцією, він подав команду переляканим другим командирам:

«Виступайте з вагонів і до зброї!... Вперед!»

А далі полковник побіг до гарматчиків, які вантажили на вагони гармати і рішуче наказав: «Відставити!... «Хто тут командир батареї?» «Негайно поставити гармати на лінію бою і відкрити вогонь!»...

Коли гарматчики побачили, що Сірожупанники розсипались у лаву і пішли проти большевиків, скотили свої гармати з помосту і почали стріляти «прямою наводкою» по ворожій лаві. Це відразу внесло перелім у боєвому положенні. Большевики, що були певні своєї перемоги, відчувши сильну відсіч, порушили бойовий порядок у своїй лаві й почали втікати назад.

Пузицький зауважив бронепотяг останочі з написом «Воля». Побачивши його бездіяльним, він виласявся:

«Та ви що? Матері вашій сто чортів! За яку волю ви тут б'єтесь? Чому не стріляєте? До большевиків хочете перейти!? Хто у вас командир?»

З бронепотягу виступив один старшина.

— Я тут командир. Не кричіть на нас! До большевиків ми не піддемо. А не стріляємо тому, що не маємо набоїв».

«Немає набоїв!? Так чому сидите склавши руки? Негайно підідьте до ешелону Сірожупанників! Там дістанете набоїв до кулеметів і для гармат».

До вечора большевиків прогнано на десяток км., а з нашого броневика обстріляно в напрямку на Овруч ст. Ігнатпіль. Коли большевики були відігнані і паніка на станції припинилася, до неї повернулись кілька ешелонів, що з паротягами від'їхали були аж за Коростень Житомирський. З'явився навіть командир «Чорного куреня смерти» отаман Гуцул зі своїм начальником штабу в чорних оксамитових жупанах і шапках з чорними шликами, з кривими кавказькими шаблями і срібними відзнаками черепа на схрещених кістках. Їхній курінь, що мав до 500 шабель був розташований в Коростені і хотів вже відійти до Турчинки в напрямку на Житомир. Але вони довідались про прибуття Сірожупанників і приїхали на гарних вороних конях довідатись про становище на фронті. Але полк. Пузицький відразу збив їх бундючну пиху:

«Ви приїхали питати мене про стан на фронті?! Хто ви такі? Чому не приймали участі в бою? Це ви маєте доповісти мені, де знаходяться частини ворога і скільки їх є. Де ваша кінна розвідка?»

На це отаман відповів, що його курінь ще в стадії формування, а тому участі в бойових операціях не може приймати. Пізніше він так, як «Червоний курінь смерти» отамана Ангела участі в боях проти большевиків взагалі не приймав. Різниця між тими отаманами була лише та, що Ангел красувався червоним жупаном і шликом.

Коростень Подільський був товаровою станцією. Двірця на ній не було. Тому полковник покликав через зв'язкових усіх командирів частин до великої кімнати телеграфу, де був десяток телеграфічних апаратів та телефонічна централь. Прийшли командири, крім 1, 2 і 4 Сірих полків, ще таких частин: Зв'ягельської гарматної бригади, Запорізької кінної сотні, Буковинського Стрілецького куреня ім. Ів. Франка, Галицького Стрілецького полку ім. от. Оскілка, бронепотягу «Воля», 2-го пішого полку ім. Винниченка, 55-го «Народного Визволення» полку, «Чорного куреня смерті» та ще якогось куреня. Познайомившись з ними полковник Пузицький сказав:

«Я зібрав вас, панове, щоб умовитись про належний військовий порядок. Те, що тут сьогодні сталося, недопускальне в жадному війську, не повинно цього бути і в нашему українському. Я доповів про своє прибуття начальникові Штабу Північно-Західного фронту отаманові Агапієву. Мені, як заступникові начальника Сірої дивізії, доручено утворити Коростенську групу військ, якою буду командувати я. Моїм начальником штабу буде осаул Прохода, а комендантом призначений поручник Чернявський. Прошу підлягати всім моїм наказам та виконувати належні розпорядження начальника і коменданта»...

«Сьогоднішню перемогу маємо використати, щоб закріпити свої позиції на лінії ст. Ігнатпіль та належно підготовитись, щоб вигнати большевиків з Овруча. Тому наказую протягом ночі підготовити свої частини до завтрашнього бою за Ігнатпіль. А тепер прошу висловити свої міркування та доповісти про свою спроможність до бою. Ще сьогодні до 20-ої години ви дістанете оперативний наказ»...

Після з'ясування деяких неясностей та обміну думками, командири розійшлися. Залишились лише полк. Пузицький, осаул Прохода та черговий телеграфіст. В кімнаті телеграфу в одному кутку біля вікна стояв великий письмовий стіл. Полковник розглянувшись сказав:

«Тут буде наш похідний штаб групи. До послуг завжди телеграф і телефон, а в «диспетчерській» має бути комендант станції та вартовий старшина».

За скромною вечерою, що її принесли в похідних казанах до задньої кімнати телеграфу, Пузицький запитав Проходу:

«Яке враження зробили на вас ці командири?»

— Неповажне, пане полковнику! На мою думку, про половину з них можна сказати: «Де нема риби і рак може бути рибою».

«Міхлютки, а не начальники. Лише сотник Запорізьких кіннотичків здається буде надійним. Командир гарматної бригади також на місці. Буковинський та Галицький поручники надто молоді, але виконувати накази і битись зі своїми стрільцями проти большевиків будуть. Отого отамана Гуцола з Чорного куреня смерти я не хотів би бачити зовсім. Ангел був червоною анархією, а цей — чорна анархія! До бою його не дістанеш. Скільки то народного добра знищать його 500 гульвісів на 500 загарбаніх конях. Я певний, що коростенські жиди заплатили йому вже велику данину. Дивуюсь, як лише дозволяють такі формування. Чули його заяву: — Курінь перебуває в стадії формування. Два місяці від початку повстання грабує, а не формує. Отаман Гришко з отого Винниченківського полку також буде робити тут соціалістичну революцію, а з його 1,200 багнетів ні один не буде якслід використаний в бою проти большевиків. Командир «Народновизволенців» — романтик, а решта міхлютки, що стали отаманами. Але досить про це»...

«Пишіть оперативний наказ!»

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

це братська українська обезпеченева установа
в Америці й Канаді.

Має понад 24,000 членів та понад 9,000,000.00 майна.

Забезпечіть собі без журну старість, складаючи
свої ощадності в УРСоюзі.

440 Wyoming Ave., Scranton, Pa., USA

1402 Dundas St. W., Toronto 3, Ontario, Canada — 531-2142

Слідами партизанів Ковпака

В червні 1943 р. большевицький партизанський загін Ковпака вирушив з Полісся рейдом у Галичину, щоб пробитися в Карпати — найдогідніший терен на півдні України для партизанської боротьби — з двома основними цілями: опанувати терен для боротьби в запіллі німецького фронту та перешкодити організації Української Повстанської Армії. Загін Ковпака дійшов аж до околиць Підкарпаття, але пробитися йому в Карпати не вдалося. Оперуючи несподіваними й швидкими рейдами той загін ширив паніку серед німецької адміністрації та непевність серед українського населення. Отут друкуємо один епізод, з трагічними наслідками, який описав очевидець д-р Василь Яшан у своїх спогадах з тодішніх часів.

Редакція

ТРАГЕДІЯ СЕЛА БІЛІ ОСЛАВИ

Червоні партизани перейшли Заріччя і їх передові частини взяли напрям відовж шляху, що вів до Білих, а далі до Чорних Ослав. Але згідно з прийнятою тактикою не всі трималися головного шляху й ішли також бічними дорогами. В селі Білі Ослави, наткнулися на колону німецьких автомашин, що стояли на гостинці. Авта були порожні, без обсади, а було їх кілька десять. Партизани авта обстріляли і вони зачали горіти. Саме почало розвиднятися, починаючись день 4 серпня 1943 р. По селі ще крутилися і партизани і різна збиранина, що до них пристала і їх держалися: це були жиди і поляки ще з Волині і місцеві, які до загону прилучилися. Всі вони шукали харчів і одягу. Саме тоді від сторони Чорних Ослав, надійшли три німецькі вантажні машини, на яких були тільки шоferи. Партизани їх зупинили, двох шоферів вбили, а один утік. На автах були німецькі військові одяги, якими партизани дуже втішилися. Вони ж були одягнені дуже сфоркато, мали частини одягу цивільного і селянського. Не диво, що вони кинулися на одяги, яких зрештою не було так багато, і вмить їх розібрали та розбрілися по дворах і хатах, положених біля шляху. Там партизани в поспіху переодяглися, залишали ті господарства і йшли дальше.

Тим часом в околиці знаходився відділ німецької «шуцполіції». До того відділу, мабуть, належали ті кілька десять вантажних машин, що їх партизани спалили та які ще горіли. Ними вони їздили по шляху і на них часом ночували, а тому, що в стороні Делятина почули якийсь підозрілий галас, авта залишили на шляху, а самі для всякої безпеки подалися в сусідній терен. Партизани натрапили на їх машини, але на самих поліцайв не наскочили і їх виминули. З досвідком поліційні стежі підійшли більче під село і побачили, що якісь люди забирають з авт військове добро,

а що їх вже не було багато і виглядали радше на цивільних, ніж на партизан, поліція відкрила на них вогонь. На те партизани, що не хотіли й не мали часу встрявати в бій, пішли дальше, а за ними і їх супутники.

До села вступив цілий віddіл «шушуполіції», почав витягати з хат мужчин і стріляти їх, одних на подвір'ях, інших таки в хатах. Люди не розуміли, що сталося, показували свої особисті виказки, але це не помагало. Застрілили заступника місцевого начальника громади, поштового урядовця, старшого брата церковного, що був в додатку старим австрійським вояком, шляховика шляхового відтинку. Назагал смерть стрінула найпорядніших господарів в селі, що перед партизанами були похованіся, а як побачили німецьких поліціаїв, то виходили із сховків, уважаючи, що небезека минулася. Ревність німецької поліції у розстрілах ішла дійсно далеко. В одному господарстві убили на подвір'ї господаря на очах його дружини і двох малих дочок. Вони, очевидно, не давали батька згл. мужа і боронили. Але оборона не помогла і вони втекли перед роз'ющеними поліціями до хати. Але втеча їх не врятувала — дружину господаря пострілили, сховану під ліжком, вона не давала знаку життя і так урятувалася. Але діти згинули обое. Дружина була ранена в голову і оповіла хід події, як опритомніла. Разом поліцаї розстріляли тоді 71 особу, а в тому 2 жінки і 3 дітей. А дуже багато людей було тяжче або легше ранених і побитих. Тут були головно жінки і діти, які боронили своїх мужів чи батьків.

Парохом в Білих Ославах був тоді о. Володимир Пилипець, колишній український вояк, голова делегатури Українського Комітету в Делятині. В той час обоїх Пилипців не було в Білих Ославах, а вдома були тільки їх троє дітей. Дружина о. Пилипця з'явилася якраз 4 серпня в Делятині і хотіла докончє дістатися домів, до дітей. Допоміг її в тому надлісничий інж. Ярослав Федюшка, який вистарався у військової влади за дозвіл, знайшов підводу: Прут переїхали у брід і дісталися до Білих Ослав. Село було майже порожнє, бо люди повтікали, а ті, що залишилися в селі, були такі перелякані і так нервово розстроєні, що не можна було від них нічого довідатися. У першій мірі ті жінки, що потратили мужів і батьків, були без пам'яти, майже без свідомості. Пилипцева віднайшла своїх дітей, але в кілька місяців пізніше сама згинула на своєму городі в Білих Ославах від летунської бомби.

Один службовець з Делятина ішов кілька днів пізніше селом і поспитав стрічного старика, чи в селі немає якої небезпеки. Той відповів: можете спокійно іти далі, німців у селі нема. На те службовець пояснив, що німців він не боїться, а питає, чи нема де партизанів. А стрічний знову додав: партизани десь по лісах, але вони не стріляють людей.

Вістка про те страшне нещастя скоро розійшлася. Комендант віddілу виправдувався тим, що він і його люди бачили на власні очі, як населення розтягало з авт військове добро і розносило по хатах. Тому він дав наказ покарати мешканців. Очевидно, що в ранньому сутінку партизанів можна було взяти за місцевих. Партизани були дуже сорока-то одягнені, може дехто з них мав і дещо з одягу місцевого населення.

Але розв'язки трагедії треба шукати в іншому джерелі. Ціла «шуцполіція» складалася у великій мірі з поляків, що стали фольксдойчами. Командантом відділу, що переводив розстріли в селі, був старшина Рогальські. Коли б він і мав підозру, що населення забирало військове добро, то його обов'язком було справу таки перевірити на місці, хоч би тільки побіжно. Треба було перевести ревізію і як би у когось знайшлися забрані військові речі, то й покарати. Бодай згрубша треба було справу перевірити і вислухати людей, тим більше, що польською мовою можна було порозумітися з населенням, а що люди у розпуці говорили українською мовою, то поліції польського походження теж добре розуміли. Але цього ані Рогальському, ані його землякам в німецьких уніформах не хотілося розуміти. Вони, йдучи за тодішнім наставленням поляків до українців, просто хотіли використати нагоду і зробити криваву розправу. Вони напевне знали, що той цілий шум з стріляниною, з вибухами, що їх чули вночі від сторони Делятина, не зробило місцеве населення. Вони свідомо поховалися перед партизанами у безпечні позиції і пропустили їх, не зачіпаючи, бо знали, що Ковпаківці не жартували. А бути героєм супроти безборонних — це друге діло, та ще й проти зненавиджених українців.

Ця справа спричинилася чимало до того, що відношення населення до німців ставало все більше холодним і ворожим. Тому німці обіцювали, що буде переведене слідство і винні будуть покарані. Але на тому, мабуть, скінчилося.

Поки устійнено число убитих, поки їх видобуто і зідентифіковано, минуло більше часу. Тому загальний, спільний похорон тих жертв відбувся урочисто аж 22 серпня 1943 р. В похоронних відправах взяло участь багато священиків, був представник Українського Комітету зі Львова, були репрезентанти української і німецької влади.

Так закінчилася трагедія села Білі Ослави, а подібних трагедій в тому часі було на нашій землі немало.

Ось, наприклад, інша трагедія, що сталася того самого 4 серпня в селі Чорний Потік.

До одної хати вступили відпочити два червоні партизани, один старший, другий молодший. Говорили по-українськи, попросили в господині молока, яке вона їм дала. При тому розговорилися і показалося, що це батько і син, обидва, очевидно, з України й українці. Пішли в партизанку і вступили до загону Ковпака, бо німці дуже нищили Україну і її населення. Але й большевики не ліпші. Обидва партизани за час рейду говорили з українським населенням Волині і Галичини, бачили, що воно не довіряє большевикам і що те недовір'я оправдане. Комунізм і большевики нічого нам доброго не принесли і не принесуть. Тому вони обидва, батько і син, рішилися не воювати далі. Докінчили пiti молоко, подякували і пішли з хати. Господарі думали, що ті українці десь перебягнуться і будуть скриватися, як цивільні між населенням. Але партизани пішли до поблизького ліска і оба пострілялися. На українську землю впали ще два українські трупи.

Юрій Богун де Ляре
кол. полковник.

ОЛЬГА КОТОВСЬКА ОПОВІДАЄ ...

6-го серпня 1925 року біля м. Одеси згинув командир 2-го кінного корпусу Григорій Котовський.

Не дивлячись на те, що молдавські комунарі поставили йому пам'ятник в м. Кишиневі, комуністичні вожді Кремля про нього не згадують, просто забули. Бомосковські самодержавні владики завжди трималися і нині тримаються тієї засади: "Мавр зробив своє діло, Мавр мусить відійти". Це так робили московські короновані владики-самодержці, так роблять і їхні колишні раби.

І ось лише в 1958 р. вийшли спогади Ольги Г. Котовської, дружини Г. Котовського, книжечко в 54 сторінки на російській мові, під заголовком: "ВІРНИЙ СИН СОВЕТСЬКОГО НАРОДУ".

Вся книжечка "прошита" дитирамбами для свого чоловіка — Г. Котовського, а брехнею для советського читача. Вона намагається виставити Г. Котовського, як великого гуманіста та оборонця прав людини, але насправді, це не так.

З оповідань О. Котовської, які нижче подаю у скороченій формі, читач довідається про ту "гуманну" дію Г. Котовського.

О. Котовська оповідає про своє перше знайомство з Г. Котовським.

— "Сидячи рядом з ним, я думала — хто він — оцей чоловік? За що такого всі навколо поважають? Яке загадкове в нього минуле..."

Наче відповідаючи на свою думку, він почав розповідати про себе:

— Я при царизмі був каторжником і смертником, але революція спасла мене від шибениці.

— На моє запитання: "За що?", він продовжував:

— Виріс у Бесарабії, де експлуатація поміщиків та фабрикантів була особливо жорстока. По фаху — агроном. Працюючи в поміщика, я зіткнувся із страшною біднотою тих, які створюють все багатство поміщиків, з тяжкою долею батрака, в житті котрого нема ні одної свободної, світлої хвилини. Я бачив повну роскіш життя паразитів.

Ішов 1905 рік. Мені пощастило організувати невеличкий озброєний гурток і ми підіймали селян на повстання, робили помсту паразитам, спалювали їхні маєтки. Мене скопили, засудили на каторгу. Але з каторги я втік і знову робив помсту. В 1916 році знову був сколпений і засуджений на шибеницю".

Ольга Котовська, як лікарка кінної бригади Котовського, а потім його дружина, напевне чимало дечого бачила з його розбирацьких дій, але подає лише деякі підфарбовані факти у пропагандистному дусі.

Вона оповідає:

— "Весною 1920 р. в Тульчині отримано повідомлення, що станція Вапнярка зайнята петлюрівцями. Але і цю банду знищила кінна сотня Криворучки (Криворучко, це колишній вахмістр одного із кінних полків з першої світової війни. Примітка — Ю. Б. де Л.). Сотня захопила великі трофеї — потяг з обмундируванням.

"Так було і при ліквідації банди петлюрівців на шляху в Россоховатку. Криворучко пішов у штаб бандитів петлюрівців, немов, як петлюрівець, розвідав їх кількісну силу, роз положення і відішов, сказавши, що він приведе для з'єднання і своїх партизан. Одер жавши такі дані, кінна бригада (Котовського. Примітка Ю. Б. де Л.) охопила і знищила банду".

"В другій половині травня (1920 р.) в с. Ольшанці ми (кінна бригада Котовського) зробили короткий відпочинок. Котовці купали в річці коней, але раптом вартовий повідомив, що білополяки вскочили в село (Ольшанку). Прим. Ю. Б. де Л.). Котовський, сидачи на березі річки, скочив на коня і пішов в атаку, а за ним і Криворучко з своїми голими котовцями. (Криворучко в той час вже був командиром 2-го кінного полку в бригаді Котовського. Примітка Ю. Б. де Л.).

Дорого коштував білополякам оцей наскок, — було зарубано 400 чоловік".

— "9-го вересня 1920 р. йшли жорстокі бої під Мілятином. Почався відхід наших військ із Галичини.

І знову жорстокі бої в районі Хмельника — с. Дяковці, але внедовзі роз почалися переговори з білополяками і 18-го жовтня 1920 року підписано перемир'я".

— "Тепер прийшов час ліквідувати петлюрівців. Між іншими військовими з'єднаннями послано на розгром Петлюри і кінну бригаду Котовського, яка блискуче справилася зі своїм завданням. За це нагороджено її орденом червоного прапора".

— "18 листопада 1920 року був захоплений Проскурів. Петлюрівці відступали на Волочиськ. Бригада (Котовського) спішна відрізати ім шлях відходу в Польщу. Відступаючі петлюрівці вперто боронилися, але шлях через міст на польський берег у Волочиську був відрізаний, а залізничні рейки зірвані. Петлюрівці, спасаючись, кинулись в річку, багато з них загинули".

— "Українські націоналісти організували з кулаків банди для боротьби проти советського уряду. Велика об'єднана banda під керівництвом Цветковського (Гризло) та Гуляй-Гуленка, напала на цукроварню в м. Іванівці. Кінна бригада Котовського охопила і знищила їх. Встиг втекти лише Цветковський".

— "1-го травня 1921 року для ліквідації Тамбовського повстання Антонова, М. В. Фрунзе рекомендував Котовського, який мав практичний і бойовий досвід у ліквідації банд на Україні. І Котовський негайно, під суворою таємницею, пішов з своєю кінною бригадою в район Тамбовського повстання.

Про ліквідацію Тамбовського повстання Антонова я подаю коротко за оповіданням Котовської.

— "На початку листопада 1921 року Котовського покликав до апарату М. В. Фрунзе. М. В. Фрунзе повідомив його, що диверсійна banda під керівництвом українського націоналіста Тютюнника перейшла польський кордон і швидко пересувається на Київ. Наказав Котовському ліквідувати bandу.

Банда діяла в районі річки Тетерева. Довідавшись, що підходить кінна дивізія (9-та Кримська. Примітка Ю. Б. де Л.), вони розпочали відхід на північ.

Котовський прийняв керівництво над 3-ю кінною бригадою (колишня Котовського бригада, яка входила в 9-ту кінну дивізію при формуванні 2-го кінного корпусу) і 17 листопада настиг bandу в с. Звідаль. Хоч і в тяжких для кінноти умови нах проходила бойова дія, але всежтаки розбив її. 1000 чоловік зарубано, а решту взято в полон".

Котовська далі оповідає:

— "В червні 1925 року Котовський був хворий і йому дали давно очікувану відпустку. В санаторію на лікування він не бажав іхати, але за порадою М. В. Фрунзе він виїхав зі мною у військовий совхоз Чабанівку, який був розташований біля м. Одеси і там ми відпочивали.

6-го вересня (1925 р.) відпочиваючі в Чабанівці з уваги на наш від'їзд ви рішили зробити нам прийняття. Зібралися о год. 11-їй увечорі. Котовський нерадо йшов на це прийняття, бо він не любив ходити на "вечеринки".

Прийняття теж якось "не клейлось". За яких три години почали розходитися. Котовського затримав прибулий недавно до нього старший бухгалтер Центрально-го керівництва військово-промислового господарства. Я повернулась до нашого помешкання одна і готувала постіль.

Раптом чую короткий пістолевий постріл — один, другий, а потім, мертватаща. Це наче електричним струмом пронизало мою душу — "Ці постріли в нього". Я побігла туди, де відбулися постріли, кричу: "Що трапилося?" Ні згуку на мое запитання. А на розі головного відпочивального будинку бачу тіло Котовського, вниз обличчям. Кидаюсь до його живчика — живчика нема. Кричу: "Люди, скорче на поміч, Котовський вбитий!" На мій крик збіглися люди і перенесли його в ідалню (совхоза). А потім я розглянула маленьку ранку біля його серця. Смерть наступила негайно".

— "До приїзду слідчої комісії я заперла ідалню і повернулась в наше помешкання. Не маючи вже сили, я сіла на ганку. Підходить до мене начальник охорони цукроварні, що прибув в Чабанівку пару днів тому, падас передімною на коліна з словами: "Спасіть мене, ви була матірю для всіх в корпусі (кінноти Котовського), будьте і мені матірю, спасіть мене, я вбивник".

— Я лише могла сказати: "Геть відсіля!"

І він відійшов. Я повідомила директора совхоза. Робітники кинулись шукати вбивника і лише кіннотчики дігнали його, як він ішов берегом моря в напрямку до Одеси".

— "11-го серпня 1925 року жалобна Одеса проводжала Котовського в останню дорогу в Бірзулу, де він в перші дні революції формував червоногвардійські загони. Там його тимчасово і похороено".

— "Бірзула, нині Котовськ. А волею українського уряду, його похоронено на території Молдавської Советської Соціалістичної Республіки".

Я коротко навів із оповідань самої ж Ольги Котовської деякі дії Григорія Котовського. Це не був ніякий лицар-воїн, а просто розбійник. Немало він пролив невинної української крові. Темна постать з найтемнішої доби совєтського воюючого комунізму.

ARKA COMPANY DEPARTMENT STORE

48 East 7th Street — New York — Phone: GRamercy 3-3550

НА СЛУЖБІ НАРОДУ

ДМИТРО ГАМОНОВ

Серед людей, які своє життя посвятили для боротьби за незалежність України, знайдемо Дмитра Гамонова, сотника Українського Вільного Козацтва та підпоручника Армії УНР.

Дмитро Гамонів народився в козацькій родині, 28 жовтня 1998 р. в Києві. Початкову школу закінчус в Фастові, по якій вступає до Вищої технічної школи Південно-західних залізниць в Києві.

По закінченні двох семестрів, в червні 1916 р. його мобілізують.

Він служив зразу при 9-тім полку уланів, а відтак при охороні залізничного шляху Фастів - Знаменка та на станції Бобринськ, де застала його революція. В російській армії дослужився ранги прапорщика. В час революції був делегатом на 1-ий Український Військовий З'їзд. В червні 1917 року Дмитро розпочав службу своїй Батьківщині в рядах 1-ого Українського Інженерного Куреня Вільного Козацтва. В жовтні 1917 року брав участь у Всеукраїнському З'їзді Вільного Козацтва в Чигирині. Перешиків відбув у Вільно-козацькій інструкторській школі в Білій Церкві і отримав ступінь півсotенного. За часів влади Директорії вступив на службу до 1-го Залізничного полку Осадного Корпусу. Відтак в Армії УНР перебував у різних фронтових частинах. Брав теж участь в бою під Крутами в складі Віddілу УВК. На початках формування бой стрілецької січової дивізії в Бересті, зголосився в ряди Дивізії в 6-тий кінний полк в складі якого перебув всю кампанію аж до переходу за Збреч, а далі до табору інтернованих в Олександрові Кіївському. Під час завзятих боїв за Проскурів у 1920 році був важко поранений в голову і ногу та стратив право око. При кінці 1921 року вирушив у 2-ий Зимовий Похід. По відвороті з-під Коростена, в околиці села Миньки попа-

дає в оточення і большевицький полон. Чудом врятувуються від розстрілу разом з полковником Рембаловичем, який згинув відтак в 1 УД в боях під Бродами. Завдяки довколишнім селянам, вони оба з'язковими партизанськими стежками дісталися до польських кордонів, а відтак до табору інтернованих — Стшалково, Щипюрно, Каліш. В половині 1924 року зістав звільнений з табору інтернованих та отримав нансенівський пашпорт. Деякий час працював в польського дідича під Гдаиском, а відтак іде до Варшави та тут зголосується до Українського Центрального Комітету. У Варшаві стає особливо діяльним у Спілці Українських Воєнних Інвалідів, де стає секретарем Центральної Управи.

В 1926 році Д. Гамонів, одружується з теперішньою його дружиною Михайлиною. Бог обдаровує їх двома дочками: Галиною і Іриною. Внедовзі по одруженні, за підтримкою ген. М. Садовського, вступає на службу у військове православне духовництво при ДОК Ч. 1 у Варшаві, де працює до вибуху другої світової війни. В часі свого побуту в Варшаві, стає організатором української школи й закладає Всеслюдну українську школу. Після зайняття німцями Варшави та створенню так званого "Уряду Довіря", голова того Уряду, полк. Поготовк покликує Гамонова на становище помічника Господарського референта, де дуже багато допоміг він харчами соткам біженців, головно із Зах. України. По якомусь часі німецьке Гестапо арештує Гамонова і він опиняється в зловішій, славній із гестапівських тортур, в'язниці "Пав'як" повні 99 днів, звідки рятує його сл. п. ген. П. Даценко, який тоді вже був у німецькій армії. Зараз по звільненні, зголосується до 1-ої Української Дивізії в Гайделягєр, в якій перебував від лютого 1944 р. аж до ка-

шітуляції. Був учасником боїв під Бродами. По капітуляції був у полоні з початку в Італії а відтак в Англії. По звільненні з полону, працював в текстильних фабриках в Рочдейл, де захворів на груди та перебував у санаторії. Підлікувавши, за старанням дочки Галини, переїжджає до Калгар. Тут зразу включається в ряди УСГ та УНО і з дружиною стає членом Визвольного Фонду. Став першим основоположником Станіци 1 УД УНА, членом СБУВ та Українського Вільного Козацтва, станичним писарем першої в Канаді Станіци УВК на Захід Канади ім. Гетьмана Івана Мазепи.

Д. Гамонів, один із найактивніших членів нашої спільноти, виконував і виконує різні функції, як от: секретаря Філії УНО, голови і секретаря Відділу УСГ, гекретаря Осередку СБУВ, секретаря Відділу КУК, голови і секретаря 1 УД УНА, а останньо зістав вибраний Почесним Головою Станіци 1 УД УНА.

За участь у боротьбі за волю України має слідуючі військові відзнаки: Орден Лицарського Залізного Хреста, Орден Хреста Симона Петлюри, Кавалер Воєнного Хреста, Хреста УК з мечами та лавровими гілками, відзнаку за бої під Бродами, та Медалю Св. Архистратига Михаїла.

Цілою своєю істотою є соборником. Він вірить у об'єднання всіх українців для боротьби за незалежну Україну.

В. Папірчук

КЛЮБ ВИНАХІДНИКІВ

Пентагон зорганізував своєрідний клуб винахідників, якого члени працюють над винайдом нових родів зброй, що була б придатна для американських військ у боротьбі з партизанкою у В'єтнамі. Склад цього клубу — коло 80 осіб. Якщо котрийсь з членів клубу зголосить військовій владі якийсь новий реальний помисл, дістас негайно 2 тисячі доларів на виготовлення опису і реалізацію цього винаходу і дальшу підтримку, коли виконаний прототип дає добре вислід.

З ЛИСТИВ ДО РЕДАКЦІЇ

"ОРДЕН ОБОРОНЦІВ ЛЬВОВА"? ЗА ЩО?

У 2-му ч. "ВК" М. Дем'янчук пропонує утворити "Орден Оборонців Львова" й нагородити ним наших героїв, як це були зробили поляки, чи роблять інші державні нації, декоруючи своїх хоробріх заслужених громадян.

Очевидно, державні нації декорують своїх хоробріх громадян за те, що вони ім здобули державу і волю. Поляки відзначили своїх борців різними посадами та орденами за здобуття західних земель України для Польщі.

Ми війну програли, не маємо своєї держави й нема кому і заці давати медалі. А поляглих борців ми вшануємо на Зелені свята, клонячи перед ними свої голови й відмовляючи молитви з спокій іх душ.

"Край у руїні, народ в кайданах, на віть молитись ворог не дастъ", а М. Дем'янчукові забагається медалів.

М. Тимчук

ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ КАНАДИ, ЗДА І ІНШИХ КРАЇН

Про зміну адреси просимо повідомляти прямо Адміністрацію в Канаді:

VETERANS NEWS

41 Whitbread Crescent

Downsview, Ontario, Canada.

Невчасне повідомлення передплатника про зміну адреси наражує Адміністрацію на зайлі кошти і невчасне доручення журналу до читача.

При зміні адреси просимо подавати теж і стару адресу.

Всіх передплатників у ЗДА, які на адресі не мають числа пошти т. зв. "Зіп-Код", просимо якнайскоріше його до нас подати, бо цього вимагає поштовий уряд.

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

СКІЛЬКИ Є БОЙОВОГО ВІЙСЬКА ЗДА У В'ЕТНАМІ

Хоча всі газети подають, що під теперішню пору в В'єтнамі перебуває 531 тисяч американських вояків, мало хто підкреслює, що лише 183,000 з них є дійсно боєві частини. В пересічному у В'єтнамі потрібно 2 допоміжних на одного бойового вояка.

Такий стан зумовлений головно обставинами у В'єтнамі, де нічого нема й все треба наново будувати й плянувати. Другою причиною є технічно завансовані засоби війни, які вимагають більше людей до обслуговування і направ.

В 2-ї світовій та корейській війнах, приблизно 57% були фронтові бійці а 43% допоміжних частин. У В'єтнамі на допоміжні війська припадає 65.6%, а на бойові — 34.4%.

У В'єтнамі на 302,000 піхоти, коло 100,000 є вдійності бойовими частинами.

ЗМЕНШЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ЗАХІДНОЇ НІМЕЧЧИНІ

Труднощі з балансуванням бюджету, які причинилися до уступлення канцлера Ергарта, тепер примушують Західну Німеччину зменшити витрати на свої збройні сили, сумою коло 500 міл. дол.

Через такі великі зменшення, німецькі збройні сили мусітимуть перевести реорганізацію, яка може піти по лінії двох планів.

Перший плян — це залишити силу теперішньої "Бундесвери" 456,000 чоловік, або 8 дивізій, а крім неї розбудувати резервну систему, подібну до ізраїльської. Коли б німці це прийняли, тоді вони покладатимуться на концепцію секретаря оборони США Роберта Мекнамари, яка припускає, що перед вибухом війни буде принаймні 10 днів "політичної перестороги", впродовж якої можна буде перевести мобілізацію.

В такому випадку німецькі збройні сили мусітимуть розпорошити свої кадрові дивізії по цілій Німеччині, щоб створити ядра для обняття покликаних

резерв у разі потреби. У загальному висліді збройні сили покладали б більшу вагу на резерви, одночасно відержуючи менші бойові одиниці.

Другий плян — це зменшити теперішню силу до 400,000 чоловік. Цей плян не тільки зумовить зменшення коштів, але також відрізить менші сили на відсоток стандарту НАТО.

Проте цей плян вимагатиме змін у розроблених стратегічних плянах і нового розташування корпусів та резерв.

ІЗРАЇЛЬСЬКА ВОЄННА ЗДОБИЧ

Серед коло 2 більйонової здобичі зброй і виряду від арабів, головно егіпетян, Ізраїль захопив найновішу советську зброю, яку ще досі не отримали держави Варшавського пакту.

Між ними захоплено найновіші танки, реактивні літаки, неушкоджені ракети з самохідними машинами і т. ін. Дещо з цього, як напр. літаки, передано для обслідування і випробування ЗДА, а більш засекречені речі Ізраїль пропонує передати державам Заходу під умовою, що вони їйому продаватимуть зброю. Зразки такої здобичі появилися в ЗДА, Великій Британії та Західній Німеччині.

НОВА ПРОТИТАНКОВА ЗБРОЯ

В американській армії вертаються тепер до "базуки", протитанкової зброй, що її застосовували вже під час останньої світової війни. Але тепер діє як міна. У відмінності до звичайних мін, які розриваються під гусеницями танків, нова протитанкова зброя має нанести удар збоку. В недалекому віддаленні від здогадного напрямку просування ворожих бойових і транспортних машин, приміщується добре замасковану коротку плястмасову трубу. Від неї прокладається кабель-індикатор, який починає діяти, як тільки на нього наїде гусениця або колесо. Моментально вистрілює міна, що вдаряє в бік машини. На піші цілі індикатор не реагує. Весь тягар нової протитанкової зброй — 8 кг. Підготовка і маскування нової "базуки" вимагають 10 хвилин.

СХЕМА ІСТОРІЇ 1-ОЇ УД УНА (Закінчення)

XVII. ПОВОЄННЕ ПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ

1. Об'єднані Нації та Атлянтійська Хартія.
2. Українські біженці в Німеччині та полонені українці.
3. Правно-політичне положення полонених вояків 1-ої Дивізії УНА у світлі Ялтанського договору.
4. Советська погоня за воєнними злочинцями.
5. Українські політичні угрупування на еміграції та іхнє відношення до полонених українців Дивізії.
6. Інтервенція заокеанських українців в обороні Дивізії:
 - а) Український Конгресовий Комітет ЗДА,
 - б) Комітет Українців Канади,
 - в) Центральне Допоможове Бюро в Європі.

XVIII. ДИВІЗІЯ В ТАБОРАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛОНЕНИХ

- а) Табори полонених українців в Австрії,
- б) Табори полонених в Німеччині.
- в) Табор полонених вояків Дивізії в Італії — Белярія.
1. Чисельний стан полонених.
2. Організаційний розподіл табору.
3. Життєві умовини в таборі.
4. Духовна опіка над полоненими.
 - а) українці католики,
 - б) українці православні.
5. Старшини та стрілецтво.
6. Репатріаційні комісії: а) советська і б) польська.
7. "Бунт в таборі" та візита Фельдмаршала Александра.
8. Перші зв'язки з українською громадою в Римі.
9. Переїзд полонених до табору С.Е.П. — Ріміні.
- г) Організаційна структура табору полонених в Ріміні:
 1. Команда табору,
 2. Інтендантура: а) харчовий відділ, б) одяговий відділ, в) опаловий відділ.
 3. Організаційний розподіл таборовиків: а) 1-ий полк, б) 2-ий, 3-ий, 4-ий полки.
- Артилерійський полк, Запасний полк, Курінь молоді, Поліційна сотня, Технічна сотня, Робітнича сотня.
- г) Релігійне життя табору:
1. Українська Католицька Церква,
2. Українська Православна Церква.
- д) Верифікація документів.
- е) Культурно-освітній відділ:
 1. Відділ розшукувів,
 2. Літературно-мистецьке життя,

3. Хор А — "Бурлака",
4. Хор Б — "Славута",
5. Джезова оркестра,
6. Симфонічна оркестра,
7. Мандолінова оркестра,
8. Український таборовий театр,
9. Письменники і поети в таборі,
10. Літературний конкурс,
11. Святкування релігійних і національних свят.

ε) Таборова преса: 1. "Життя в Таборі" — щоденник, 2. "Батьківщина" — тижневик, 3. "Оса" — гумористичний двотижневик, 4. "Юнацький Зрив" — місячник для юнацтва, 5. "Наш Шлях" — літературний журнал, 6. Книжково-видавничча діяльність, 7. Стінні газети: а) "Просвіта", б) "Неділя", в) "Таборовик", г) "Наше життя" т) "?".

ж) Шкільництво:

- а) Курси для неграмотних,
- б) 7-ми класова школа,
- в) Гімназійні матуральні курси,
- г) Торговельна школа,
- г) Ремісничча школа,
- д) Рільничча школа,
- е) Технічна школа,
- е) Електро-технічний курс,
- ж) Шоферський курс,
- з) Мірчино-будівельний курс,
- и) Лісний курс,
- і) Дяківський курс,
- й) Високошкільний курс,
- к) Фахово-доповідальні курси: ковальський, кравецький, м'ясарський, пекарський, столярський, фотографічний, годівлі коней.
- л) Народній університет.

з) Товариства й організації:

- а) Студентська Громада,
- б) Об'єднання Учителів,
- в) Товариство Українських Інженерів і Техніків,
- г) Товариство Українських Філателістів,
- г) Цех Українських Ремісників,
- д) Літературио-мистецький Клуб: Письменники, Поети,
- е) "Веселка" — Мистецька Спілка Малярів,
- е) Товариство "Просвіта".

и) Освітні і самодіяльні гуртки:

- а) Навчання англійської мови,
- б) Навчання італійської мови,
- в) Національно-політичне виховання,
- г) Драматичні гуртки,
- г) Хорові гуртки,

- д) Шахові гуртки,
 - е) Пластові гуртки,
 - е) Різьбарський гурток,
 - ж) Інші гуртки.
- і) Спорт у таборі й Комісія Фізичної Справности:
 - а) Секція копаного м'яча,
 - б) Секція відбиванки,
 - в) Секція кошиківки,
 - г) Секція стук-пук,
 - г) Секція аматорського боксу,
 - д) Легко-атлетична секція,
 - е) Секція шахістів,
 - е) Плавацька секція.
- й) Інша діяльність в таборі С.Е.П. — Ріміні:
 - а) Преса і радіо,
 - б) Гучномовець,
 - в) Таборовий базар,
 - г) Зв'язки з українцями в польському II-му Корпусі ген. Андерса.
- Гости в таборі: Єп. Іван Бучко (Рим), о. д-р Василь Кушнір (Канада), посол А. Глинка (Канада), сотн. Б. Панчук (Канада — ФДУК), д-р В. Галан (ЗДА — ЗУАДК). Інші.
- Втечі з табору.
- Ліквідація табору С.Е.П. — Ріміні і виїзд у полон до Англії.
- Загальні завважн.

В Адміністрації «Вісти Комбатанта» приймається замовлення на
РІЧНИКИ НАШОГО ЖУРНАЛА РР. 1961 — 1964
У ДВОХ ТОМАХ

В твердій гарній полотняній оправі. Ціна враз із пересилкою — 13.00 дол.
Святкування роковин славетних українських формаций —
УСС, УГА, Армії УНР, 1 УД УНА і УПА —
повинно пригадати і підкреслити потребу видавати далі
присвячений плеканню традиції Українського Війська журнал

«ВІСТІ КОМБАТАНТА»

Присилайте передплату!

Кольпортуйте наш журнал!

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

Звідомлення на 9-му Делегатському З'їзді ОбВУА, 3-го червня 1967,
в імені Президії ОбВУА, за час від вересня 1964 до червня 1967 р.

ПОЧАТКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

З протоколу установчого З'їзду українських колишніх вояків, що відбувся в дні 9 жовтня 1949 року в Нью-Йорку при участі 137 учасників з Української Стрілецької Громади в ЗДА, Братства УСС та приїзших членів європейських комбатантських організацій Союзу Українських Ветеранів і Об'єднання Українських Комбатантів — довідуємося, що основною базою до створення Об'єднання бувших Вояків Українців (ОбВУА) в Америці була перша українська вояцька організація в ЗДА Українська Стрілецька Громада (УСГ), яка оформилася 42 роки тому, головною ціллю її було: згуртувати всіх колишніх українських вояків на принципі понадпартійності та на традиції визвольної боротьби за самостійну соборну українську державу, стоячи твердо на засадах християнської й загально-людської етики. Основними завданнями було:

- 1) плекати серед членів військово-лицарські чесноти, громадську толерантність і організаційну солідарність,
- 2) збирати і зберігати воєнно-історичні пам'ятки визвольної боротьби
- 3) видавати військово-фахову літературу,
- 4) організувати матеріальну і моральну допомогу членам,
- 5) організувати опіку над єоснними інвалідами, вдовами, сиротами та немічними кол. вояками.

Всі ті основні засади прийнято і для ОбВУА.

Здається, що це ще так недавно було. Однаке з того часу пройшло повних 18 років, а від часу оснування в ЗДА Української Стрілецької Громади минає 43 роки. Українська Стрілецька Громада зі своїми Стрілецькими Гуртками в Філадельфії, Пітсбургу, Нью-Йорку, Клівленді, Дітройті, Шамокіні, Скрентоні і Ньюарку брала незвичайно живу участь у всьому громадському житті української спільноти в ЗДА. УСГ своєю активністю, новим підходом до проблеми і новим розумінням цих проблем та, врешті, глибоким почуттям громадського обов'язку й громадської дисципліни, відразу надала суспільній праці новий кольорит і цілком новий темп. УСГ, виконуючи своє головне завдання допомоги в підготові нашого поневоленого народу до нового чину, розгортала працю головно у військовій, господарській і суспільно-політичній ділянках, маючи при цьому дуже живі зв'язки з організаціями, зокрема з Українською Військовою Організацією (УВО) на рідних землях. У відвідини до УСГ-ди приїжджали генерали Курманович і М. Капустянський, полк. Євген Коповалець і полк. Сушко та ін. Великою заслу-

гою УСГ в той час було зорганізування допомоги українським воєнним інвалідам. За десять років зібрано 44.402 доларів, крім того за ініціативою УСГ в тому самому часі зібрано в ЗДА на придбання Дому Українського Інваліда у Львові 31.846 доларів. Беручи під увагу вартість тодішнього долара та невелику кількість членів УСГ (найбільше було 129 членів) — це дуже значні успіхи.

Після приїзду зі скитальщини до ЗДА більшої кількості колишніх українських військовиків, до того часу членів Союзу Українських Ветеранів і Об'єднання Українських Комбатантів (головно дивізійників), відбуто 9 жовтня 1949 році в Нью-Йорку Загальний З'їзд кол. українського вояцтва, на якому було приявних 137 делегатів від УСГ, Братства УСС та європейських СУВ і ОУК. З'їздом проводив ген. Павло Шандрук. Змінено статут УСГ та оформлено нову центральну комбатантську організацію з називою «Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці» (ОбВУА) і вибрано нові керівні органи: Головна Управа: Дмитро Галичин, голова, полк. Сергій Єфремів і пл.к. Константин Реутів, заст. голови, д-р Володимир Калина, секретар, сотн. Йоахим Вишневецький, скарбник, полк. Михайло Рибачук, орг. референт, майор Бакум, Іван Поритко і Роман Купчинський, члени. Контрольна Комісія у прові з ген. Олександром Загродським. Організаційний Суд у проводі з ген. Павлом Шандруком. ОбВУА, чисельно скріплена, старалося оживити діяльність організації, яка в своїй підбудові оформилася у 13-ти Відділах з понад 350 членами. В 1951 р. відбуто 1-ий З'їзд Делегатів ОбВУА під проводом ген. Олександра Загродського. Перевибрано Головну Управу з деякими особовими змінами, яку зобов'язано поробити заходи щодо приєднання до ОбВУА всіх колишніх вояків та зокрема об'єднати комбатантські організації, що в міжчасі постали із своїми вужчими завданнями з даними військовими формаціями.

Та щойно після 2-го З'їзду Делегатів, праця ОбВУА наглядно скріпилася в усіх ділянках, зокрема позначився сильно організаційний зріст. Створено нові відділи, разом 18, а членство більше як подвоїлося і осягнуло стан понад 800. Цей 2-ий З'їзд Делегатів відбувся в Нью-Йорку, 7 березня 1953 році, на якому було присутніх 76 делегатів від 16-ти Відділів ОбВУА. На З'їзді на пропозицію Краєвої Управи Братства кол. Вояків 1 УД УНА змінено статут в напрямі допущення і правних членів, щоб уможливити організаційне пов'язання менших комбатантських організацій в ОбВУА. Рішено перенести осідок Головної Управи до Філадельфії та вибрано нові керівні органи в складі: Головна Управа — д-р Володимир Галан, голова, Іван Поритко, д-р Стефан Ріпецький і Іван Білоус, заст. голови, Михайло Савчин, секретар, Йоахим Вишневецький, скарбник, Іван Одежинський, орг.-госп. референт, Дмитро Гота, референт сусільної опіки, Володимир Михалюс, культ.-освітній референт та д-р Володимир Рудницький, кап. Святослав Шрамченко та Теодор Лисенко, члени. Контрольна Комісія: д-р Микола Рибак, Осип Третяк, Микола Прасіцький, Іван Черник і Василь Яців. Організаційний Суд: Володимир Луцишин, Омелян Волосянський, полк. Василь Чабанівський, Корнило Кізюк та Іван Бодревич.

ПРОБЛЕМА ОБ'ЄДНАННЯ

На чоло численних проблем, висунулася одна головна, якій було віддано дещо більше уваги — це справа об'єднання всіх кол. українських воїків в одній центральній організації. — Справа злуки комбатантських організацій не нова, вже в 1948 р. на з'їзді Союзу Українських Ветеранів в Німеччині, говорено про потребу тільки одної комбатантської організації і тоді доручено Головній Управі СУВ знайти шлях до об'єднання. Головна Управа СУВ 10 червня 1948 року назначила окрему Комісію в складі: полк. Коваль, пполк. Василь Татарський і Іван Поритко, яка мала зайнятися цим об'єднанням, головно СУВ і ОУК, з якими відбуто низку стріч. Вкінці переведено спільну нараду всіх тоді діючих комбатантських організацій на терені Німеччини, проголошено заклик до об'єднання і схвалено однодушно окрему резолюцію, в якій закликалося в першу чергу членів СУВ і ОУК до дружнього, братнього вояцького співжиття і коректного взаємовідношення. Та ті об'єднуючі зусилля перервано з уваги на масовий від'їзд до Америки.

Справа об'єднання була живо обговорювана й на Загальному З'їзді колишніх воїків 9 жовтня 1949 року. Всі відчували, що не є в порядку таке роздрібнення, до того ще без співпраці й порозуміння. На терені ЗДА вже за час діяння ОбВУА постали такі комбатантські організації — два товариства колишніх воїків УПА. Товариство запорожців ім. полк. Болбочана та Братство кол. Вояків 1-ої УД УНА. Діє ще Братство Українських Січових Стрільців, як автономна частина ОбВУА. Всі ці організації відносно невеликі і складаються з членів кол. воїків співзвучних військових формаций. Після смерти ген. Смовського відпав від ОбВУА Відділ в Міннеаполісі (ок. 30 членів) і оформився у Відділ СУВ, що разом з новосформованим Відділом СУВ в Чікаго, творять теж окрему нову малу комбатантську організацію.

Згідно з обов'язуючим і досі статутом, могли ті організації зовсім добре співпрацювати в рамках загальної центральної організації ОбВУА, зберігаючи свою повну автономію при виконуванні окремих завдань, які виходять з приналежності до окремих військових формаций, як це врешті, з успіхом виконує Братство УСС. Таке зцентралізування з'єднало би окремі клітини української військової еміграції в одну велику і свідому своїх завдань — цілість. З вояцькою щирістю мусимо сказати, що більшість тих наших менших комбатантських організацій не сповнюють завдань кол. воїків, а виконують доручення різних партійних середовищ, а громадянство розцінює їх як «партійне військо». А українські воїки повинні стояти понад партіями і політичними середовищами, понад політичними розбіжностями, понад різницями віровизнання. Об'єднання наших комбатантів і їх організацій в одному центральному об'єднанні, було б великим етапом на шляху до широкої консолідації всього українського громадянства у вільному світі. Українські воїки, маючи незаперечну моральну базу, можуть бути порядкуючим чинником серед роз'єднаного нашого громадянства та причинитися до знищення деструктивного самопоборювання і заведення громадського ладу. Та щоби виконати це почесне завдання, треба самим себе впорядкувати.

І саме в 50-річчя Збройних Сил України, 25-річчя УПА і на другий рік 50-річчя УГА та 25-річчя 1 УД УНА наші комбатанти радять і дохо-

дять до узгіднення, що з'єднання їх організацій в центральному об'єднанні, було б поштовхом до широкої консолідації всього українського громадянства у вільному світі, що повинно здійснитися в цім ювілейнім році та році Світового Конгресу Вільних Українців.

ГІН ДО КОНСОЛІДАЦІЇ

Обсервуючи життєві процеси нашої суспільності у вільному світі, які постепенно втрачають свою дотеперішню динамічність, запримічується шукання «спільної мови» між досі роз'єднаними нашими різними політичними групами. Це шукання взаємного зближення, опертого на самопошані і взаємній толеранції, яка промощує шлях до загального об'єднання, на нашу думку, не є припадковим. Навпаки, воно є конечністю, яка зокрема спонукає всі наші роздрібнені комбатантські організації спрямовувати свої зусилля до доведення вкінці до завершення загального об'єднання комбатантських організацій, що координувало б всю працю кол. наших вояків і принесло б користь національним інтересам не тільки в рамках емігрантської спільноти в діаспорі, але також для поневоленої України.

З того виходить ясно, що майбутній успішний розвиток можливий тільки по лінії загально-українських комбатантських інтересів, а не засклеплення в рамках однієї військової формaciї з вузькими цілями, бо це є застосом. Тому найвищий час вирватись з своєрідного «льоального патріотизму», зв'язаного з непочесною назвою «партійного війська», бо це прислонює ширший горизонт завдань цілості комбатантського життя. Вкінці, треба мати на увазі той невмольний час «zmіни варти», в якім нам «старій войні» треба організовано передати обов'язки, а молодшим воякам (УПА, дивізійникам і ін.) взяти відповідальність за цілість комбатантського життя, бо постає щораз більша прогалина з відходом з цього світу колишніх учасників визвольної війни в рр. 1914 і потім 1917 - 1921. Не можна допустити до того, щоби через організаційне занедбання потерпіла ідея культу української збройної сили та дальше плекання традицій визвольної боротьби.

Трохи неприємно повторяті відомі речі, що надокучили і слухати. До них належить і говорення про потребу всенародного єднання в нашему невідрядному стані. Набридло теж згадувати про український партійницький розгардяш та організаційне розпорощення у вільному світі, а в тому про роздрібнення наших комбатантів. Та коли це робимо, то тому, що здаємо собі справу, що нашим кол. вояків обов'язком є змагати і причинитися до впорядкування української громади у вільному світі.

Сьогодні з вдоволенням стверджуємо, що з ОбВУА організаційно пов'язані Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. Вояків УПА, а тісно співпрацює з ОбВУА Братство к. Вояків 1 УД УНА (Суспільна Служба Комбатантів і видавання спільнотного військового журналу — «Вістей Комбатанта»), зголосили приступлення Т-во «Вільне Козацтво» та Союз Ветеранів Українського Резистансу (СВУР). Віримо, що успішно завершаться переговори про злуку Т-ва к. Вояків УПА ім. ген. Чупринки й Об'єднання кол. Вояків УПА і що та нова спільна організація опиниться в системі ОбВУА з повною своєю автономією.

Іван Порітко

(Продовження в наступному числі.)

Братство кол. вояків 1-шої УД УНА

ОБІЖНИК

В СПРАВІ ДЕЛЕГАТСЬКОГО З'ЇЗДУ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ

1-шої УД УНА.

Комунікат Головної Управи Братства з грудня 1966 року, поміщений в журналі «Вісті Комбатанта», число 4(5) бб змінений в журналі число 1/67, з уточненням місця Делегатського З'їзду.

Повідомляємо Крайові Управи Братства, що черговий Делегатський З'їзд Братства для вибору керівних органів відбудеться в суботу 2-го вересня 1967 року, година 1-ша пополудні на оселі Робітничого Союзу «Верховина» в Глен Спей, Нью-Йорк, ЗДА.

Участь у Делегатському З'їзді, згідно з точкою 8-мою Статуту Братства, з правом рішального голосу, мають обрані Крайовими Управами Братства делегати, взглядно їх заступники, члени Президії Головної Управи і члени Контрольної Комісії. Всі інші члени Братства (присутні на Делегатському З'їзді) мають право дорадчого голосу. Делегатів обирають пленуми Крайових Управ Братства за ключем: від 25 організованих в Крайовій Управі Братства членів — один делегат. Один делегат припадає теж на лишки більші ніж 15 членів. (Напр. на 242 членів, зорганізованих в даній Крайовій Управі Братства, — 10 делегатів). Делегатом може бути вибраний кожний член Братства. З уваги на технічні труднощі участі делегатів у Делегатському З'їзді з поза терену Північної Америки, допускається передання прав делегата — членові Братства, який перебуває на терені дії Делегатського З'їзду. Такого свого заступника вибирає тоді делегат в порозумінні із своєю Крайовою Управою Братства. Про вибраний делегатський склад та переведення делегатських мандатів, Крайові Управи повідомляють Головну Управу на письмі, за підписами голови і секретаря Крайової Управи Братства, до 1-го серпня 1967 р. Один делегат не може мати більше як два голоси.

Крайові Управи, редакція і адміністрація журналу «Вісті Комбатанта», Музей-Архів, редакційна колегія історії Дивізії, Капітула Пропам'ятної Медалі 1-ої УД УНА ім. св. Архистратига Михаїла приготують звіти з діяльності та перешлють їх Головній Управі до 1-го липня 1967 р. Головна Управа виготовить загальний звіт з діяльності Братства за період 3-ох років, в цей звіт входитимуть усі звіти надіслані до поданого вгорі речення. Готовий звіт буде розісланий Крайовим Управам та делегатам перед Делегатським З'їздом.

За Головну Управу:

Д-р М. Малецький, голова

В. Гузар, секретар

ПОВІДОМЛЕННЯ:

В суботу, 2-го вересня після Делегатського З'їзду Братства слідуватиме Крайовий З'їзд Братства ЗДА та зустріч дивізійників Америки і Канади. Програма З'їзду і зустрічі намічена даліше на неділю — 3-го і понеділок 4-го вересня на тій же оселі. Поза Делегатським З'їздом програму зустрічі приготовляє Крайова Управа Братства в ЗДА.

ДЕЛЕГАТСЬКИЙ З'ЇЗД:

Реєстрація делегатів З'їзду в суботу від год. 12-ої вполовднє. Кожний делегат оплачує реєстраційне в сумі 10 дол., при реєстрації.

ПОРЯДОК НАРАД ДЕЛЕГАТСЬКОГО З'ЇЗДУ:

1-ша частина:

1. Відкриття Делегатського З'їзду.
2. Відчитання і прийняття порядку нарад.
3. Вибір Президії З'їзду (предсідник, заступник предсідника, 2 секретарі).
4. Вибір Комісій: Мандатної — 3 члени, Номінаційної — 5 членів, і Резолюційної — 3 члени.
5. Відчитання і затвердження протоколу з попереднього Делегатського З'їзду Братства.
6. Дискусія над звітами Головної Управи Братства.
7. Звіт Мандатної Комісії.
8. Звіт Контрольної Комісії та уділення абсолюторії уступаючій Головній Управі.
9. Звіт Номінаційної Комісії, та вибір Головної Управи, Контрольної Комісії, Товарицького Суду.

2-га частина:

10. Плян праці: а) З короткі реферати, б) дискусія і внески.
11. Звіт резолюційної Комісії і прийняття резолюцій Делегатського З'їзду.
12. Закриття Делегатського З'їзду.

За Головну Управу:

Д-р М. Малецький, голова

КАЛГАРИ

70-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ДМИТРА ГАМОНОВА

Заходом Комітету при Станції 1 УД УНА в Калгарах, 10 червня 1967 р., в "Коммюніті Гол", вшановано 70-ліття Дмитра Гамонова, сотника УКВ, підпоручника Армії УНР та Почесного Голови Станції Братства 1 УД.

О год. 7-ій, при вщерть заповненій зали, Дивізійники під командою інж. В. Папірчуком, при співі хору "Сурма" під керівництвом д-ра І. Чеховського, привітали Ювілята. Відтак майор М. Ковалський, та господар святкувань інж. В. Папірчук супроводили Ювілята й його дру-

жину за почесний стіл.

Під час вечеї майор М. Ковалський прочитав наказ Військового Отамана Українського Вільного Козацтва про іменування Ювілята титуларним сотником УВК. Відтак інж. В. Папірчук представив Ювілята (гл. ст. 49).

По усних і письмових привітах, яких наспіло коло 30 від різних громадських, церковних і комбатантських організацій, вручено йому дарунок.

Під час свята зібрано 69 дол. на пам'ятник сл. п. ген. П. Дяченка.

В. Папірчук

ЧІКАГО

ПОМИМО ЗАГРОЗИ ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНІ ПОМИНКИ ВІДБУЛИСЯ

Так приходиться озаглавити цей короткий репортаж про дотримування в Чікаго релігійно-національної традиції вшануванням молитвою впавших на полях слави борців за Українську Волю і Державу та померлих на чужині учасників тієї боротьби... Помимо зарядження чікагського єпископа Української Католицької Церкви Ярослава Габра про усунення в його дієезії традиційного українського Юліянського календаря, більшість мирян лишилось при тривалому дотримуванні наших традицій при всіх святах по Юліянському календарі, чим українська християнська громада різнилась своєю самобутністю від інших етнічних груп в Америці. Тож не шляхетно було б, зокрема для українських колишніх воїків, забути своїх побратимів, що "душі свої положили за друзів своїх" і відійшли у вічність, і не справити по них зелено-святочних поминок, як то бувало в Ріднім Краю, де тепер того не дозволяє наш ворог — противхристиянська комуністична Москва...

В Чікаго існує Український Міжкомбатантський Комітет, що координує і об'єднує у важливих, репрезентативних випадках загального значення такі ветеранські організації: Братство Українських Січових Стрільців, Українське Вільне Ко-затво, Об'єднання бувших українських воїків Америки, Союз Українських Ветеранів, Братство Карпатських Січовиків, Братство 1 Української Дивізії УНА і Товариство к. воїків Української Повстанської Армії. В імені цих організацій дnia 20 квітня 1967 р. делегація в складі побратимів: Богдана Кашуби, Володимира Тимцюрака і Михайла Харова звернулася до пароха катедрального собору Св. О. Миколая о. Петра Леськіва з проханням призначити священика, який би на Зелені Свята 18-го червня відправив на місцевому цвинтарі панахиду за спокій душ полеглих українських воїків. Ale o. P. Леськів відповів, що нема тоді жадних

Зелених Свят, а тому не буде тієї відправи, а заступникові голови Міжкомбатантського Комітету Б. Кашубі сказав: "Якщо ви спровадите на цвинтар якогось священика, то з місця буде арештований, бо ми вже маємо на те право!"...

Заболіло від тих слів серце вояцьке, ale o. Леськів свої погрози не пробував виконати й тому все пройшло як слід.

На невідступний заклик Міжкомбатантського Комітету афішами по українських установах і підприємствах в українській дільниці міста, радіо-оголошеннями та обіжними листами, на Українські Зелені Свята в неділю 18-го червня 1967 р., на цвинтарі зібралось багато, понад тисячу українців. Спільній відділ колишнього українського вояцтва на чолі з заступником Голови Міжкомбатантського Комітету Б. Кашубою при службовому старшині Р. Пригхану та відділ молоді СУМА під своїми прапорами вмаршували в призначений час на цвинтар і станули перед великим металевим символічним хрестом в центрі цвинтаря.

Поминальні відправи відслужжив ветеран і побратим по зброй 1-ої Української Дивізії о. Омелян Пільків, якого, з огляду на відмовну відповідь і загрозу пароха о. P. Леськіва, прийшлося викликати аж з Канади, з далекої Манітоби.

Це був прекрасний приклад рішучості й патріотизму та доказ тієї найбільшої любові до друзів своїх, як мертвих так і живих.

Це був знаменитий повчаючий приклад вояцької постави для ширшого українського суспільства, як треба обстоювати й зберігати своє "Я" в усьому, а особливо беззастережно шанувати пам'ять борців за українські святощі: Право і Правду.

Після панахиди о. O. Пільків сказав глибоко-ідейну проповідь, присвячену звеличанні борців за волю, державу і свою українську церкву, що боролись і впали за ті святі ідеї. Він кликав їхні безсмертні душі судити і ті вчинки, що діються в сучасному нашему житті...

Після так взнеслої проповіді Отця капелана пролунала команда: "Струнко! Покласти вінеци!" і два дивізійники, Лю-

бомир Рихтицький і Марко Марчук, виступили з гарним зеленим вінцем з синьо-жовтими стяжками і поклали його у підніжжі символічного хреста. За ними підійшла до хреста делегація сумівської молоді: Тамара Бідняк, Роман Голяш та Микола Гринів і зложили коло вояцького вінця свою розкішну китицю квітів. Під час тієї вроочистої церемонії юнаки сумівські трубачі вигравали відповідний сигнал пошани.

Команда "Спочинь". До підніжжя хреста виступає сумівка Наталія Пилип'юк і читає в імені організованої української молоді слова звеличання й подяки всім українським військовим формacіям за новітньої визвольної боротьби, підкреслюючи особливо героїчні моменти наших змагань та історичні бої за Батьківщину.

На закінчення чоловічий хор під орудою мгр-а Андрушка проспівав пісню повну глибокого настрою "У дві пари несуть мари".

Після того комбатанти відмаршували до свіжої ще могилки недавно померлого поручника 1-ої УД Івана Бойкевича, де о. О. Пильків посвятив інамогильний пам'ятник, а побратими по зброї віддали йому вояцьку пошану.

Знову вояцька команда і наші комбатанти розділивши на дві групи обходили могилки своїх побратимів і на команду служжових старшин віддавали пошану іх пам'яті та відзначали кожну могилку українського вояка нашим національним прапорцем.

Так, помимо заборони й різних перед тим залякувань з боку противників наших традиційних свят, українські кол. вояки і понад-тисячна маса вірних зберегли українську честь і своє благородне українське ім'я.

K. С.

ВІЙСЬКОВИЙ БЮДЖЕТ СССР НА 1967

Військовий бюджет СССР на 1967 р. виносить 16 більйонів дол. Ця сума перевищує офіційний бюджет з 1966 р. на 1.22 більйона дол. і становить 13.2 відсотків національного бюджету.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

Березень — липень 1967 р., через Торонто.

Д-р А. Моспанюк, Торонто	— — — — —	0.50
Б. Дусанівський, Торонто	— — — — —	1.00
П. Дуфанець, Джералдтон, Онт.	— — — — —	1.00
Д. Купляк, Торонто	— — — — —	2.30
о. Л. Сивенький, Летбрідж, Алта.	— — — — —	0.50
В. Бідула, Актон, Онт.	— — — — —	3.00
Братство 1 УД УНА, Стан. Калгари	13.00	
Ю. Яннюк, Філадельфія, Па., ЗДА	— — — — —	0.85
В. Чупринда, Торонто	— — — — —	0.60
В. Давидяк, Порт Коквітлам, Б. К.	— — — — —	3.00
д-р Р. М. Цурковський, Торонто	— — — — —	5.50
В. Сердюк, Кром Рідж. Н. Дж. ЗДА	— — — — —	2.00
К. Фіцик, Ст. Кетерінс, Онт.	— — — — —	2.00
В. Захарчук, Вінніпег, Ман.	— — — — —	0.50
М. Рудзік, Торонто	— — — — —	1.50
В. Сірський, Воторлю, Онт.	— — — — —	2.00
С. Магмет, Елізабет, Н.Дж., ЗДА	— — — — —	0.50
д-р Сайкевич, Віндзор, Онт.	— — — — —	2.00
О. Віндик, Едмонтон, Алта.	— — — — —	4.00
В. Шкамбара, Едмонтон, Алта.	— — — — —	1.50
В. Бибик, Торонто, Онт.	— — — — —	0.50
Українська (Торонто) Кред. Спілка	10.00	
М. Саламон, Данвіл, Онт.	— — — — —	1.00
В. Марко, Торонто, Онт.	— — — — —	1.00
П. Смілка, Торонто, Онт.	— — — — —	1.50
М. Чорнописький, Ст. Кетерінс, Онт.	1.00	
I. Падик, Торонто, Онт.	— — — — —	1.00
I. Миско, Горнбі, Онт.	— — — — —	3.00
Яким Редчук, Монреаль, Кве.	— — — — —	2.00
С Бріль, Торонто, Онт.	— — — — —	3.00
М. Артимко, Мілікен, Онт.	— — — — —	2.00
Р. Сенчук, Вінніпег, Ман.	— — — — —	5.00
д-р С. Булак, Торонто, Онт.	— — — — —	1.00
д-р А. Базар, Торонто, Онт.	— — — — —	0.50
проф. Ст. Музичка, Ст. Джонс	— — — — —	16.00

ЧЕРЕЗ НЬЮ-ЙОРК:

К. Кучній, Ріджайна, Саск.	— — — — —	0.50
А. Гріньюк, Віндзор, Онт.	— — — — —	5.50
Н. Слюзар, Едмонтон, Алта.	— — — — —	1.50
В. Топольницький, Вінніпег, Алта.	— — — — —	3.00
Братство к. В. 1 УД, Станіця Рочестер	25.00	

Щирі подяки жертвівавцям складає

Адміністрація

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

ДМИТРО ХОПТЯК

14 травня 1967 р. помер в лічниці в Ньюарку після важкої недуги на 71-ому році життя кол. хорунжий УСС-ів Дмитро Хоптятк.

Покійний народився 8 листопада 1896 року в Рогатинщині (Західна Україна). Брав участь у першій світовій війні, попав до російського полону і перебував на Далекому Сході з товаришем недолі пок. В. Бакуном. По війні закінчив Високу Торговельну Школу у Відні і працював разом з дир. І Поритком в Окружному Союзі Кооператив у Рогатині. В 1944 р. опинився з родиною на Заході та через скітальські табори в Німеччині переїхав до ЗДА до Рочестеру, де включився в українське організаційне життя та став головою тамошнього відділу ОбВУА. Перед роком перенісся до Ньюарку і тут рівноож був обраний головою місцевого відділу ОбВУА. Був членом Комітету співпраці комбатантських організацій у влаштуванні Роковин Листопадового Зриву. Ще 4 лютого ц. р. був звільнений з комбатантами у влаштуванні Вояцьких Вечерниць.

На панахиді, яку відправили: соо. Ігумени В. Красевський з Ньюарку, о. С. Городецький, кол. парох у рідному селі покійного — Липиці Долішній, тепер парох в Рочестері і о. Пайкош з Пасейку, явились усі комбатанти з прaporами і громадянство в похоронному заведенні Литвинна. Співав чоловічий хор під управою М. Добоша. Після Панахиди пращали покійного над домовиною: о. С. Городецький від земляків з Рогатинщини, д-р Л. Голінатий від Управи відділу ОбВУА в Ньюарку, іспл. Б. Стефанович від місцевої "Самопомочі" і п. В. Воробець від кредитової кооперативи "Самопоміч". Всі промовці висловили глибоке співчуття родині Покійного: дружині і дочці покійного, зам. Загайкевич. Наступного дня ті самі Всеч. Отці відправили Службу Божу в місцевій парохіальній церкві. По-

хоронено Покійного на цвинтарі у Бавні Бруку, де над могилою прощав покійного в останнє від побратимів зброї побр. М. Лозинський.

Інж. РОМАН РУДЕНСЬКИЙ

дес. 1 УД УНА, народився 26 серпня 1902 року в селі Ягольниця, Чортківського повіту. Середню школу закінчив у Станиславові, а агрономію в Сільсько-гospодарській академії в Дублянах біля Львова. В 1943 р. зголосився добровольцем до Дивізії "Галичина", з якою пройшов весь її тернистий шлях. Будучи в полоні в таборі Ріміні, покійний зорганізував агрономічні курси, яких він був директором. В 1947 року дес. Руденський переїхав із дивізією до Англії і після звільнення осінню 1948 року, поселився в місті Ноттінгемі, де він працював у текстильній промисловості. Але він не покидає і суспільно-громадської праці. Через довший час був він головою місцевого відділу СУБ і членом Контрольної Комісії Центральних органів СУБ.

З 1955 року покійний очолює Краєве Об'єднання Українського Християнського Руху на Англію, та зорганізував два Краєві з'їзди. Смерть захопила його на 65-му році життя несподівано, 31 березня 1967 року при праці в городі. Похорон відбувся 6-го квітня при співчасті о. д-ра А. Михальського, пароха Ноттінгему, та соо. Паславського та Грівнака. На місці вічного спочинку прощали покійного о. д-р А. Михальський, який також відчітив телеграму співчуття від Апостольського Екзарха Кир Августині Горняка, від місцевого відділу СУБ — його голова Володимир Лесюк та д-р Володимир Янів від Централі Краєвих Об'єднань Українського Християнського Руху.

Покійний залишив у смутку дружину Мирославу з дому Федоришин, та пасербіцю Марію Аристиду Дідек.

Вічна Йому Пам'ять!

SYNOPSIS

Editorial **The Arms and Policy** commemorates the liberation of Kiev from the Bolsheviks on August 31, 1919 by the united Ukrainian armies and the failure of Ukrainian politicians to retain it.

A Symbolical Report read at the convention of UUWVA on June 4, 1967 contains a list of Ukrainian military units participating in the struggle for Ukraine's liberation and veterans associations in the free world.

Common Goals of All Veterans by Dr. W. Galan is an exposition of policy of the United Ukrainian War Veterans in America.

In his article **Informing the World About Ukraine** Wasyl Veryha points out the shortage of scholarly works dealing with the history of Eastern Europe where Ukraine would get a fair treatment due to her importance in that region.

Machine-guns and Muses by Leonid Poltava is an outline of the Ukrainian war time poetry depicting the struggle of the Ukrainian Insurgent Army (UPA).

In **Recollections About Yurii Klen** its author O. Korchak-Horodys'ky describes several episodes from the life of a famous Ukrainian poet Oswald Burghardt during the German occupation of Ukraine.

V. Simyantsiv in his **Second Cavalry Regiment** describes his first impression of that military unit upon his transfer from the B. Khmelnytsky Regiment.

Prof. Yakiv Zozula in his article **The All-Ukrainian Military Conventions in 1917** presents their political background, proceedings and significance in the formation of the Ukrainian National Republic.

"**Siri**" or "**Sirozhupannyky**" (The Grey Tunic Corps) by Wasyl Prokhoda is an historical review of the formation and commanding personnel of this corps of the Ukrainian Army during the Ukrainian War for independence, 1917-20.

On the Foot-steps of Kovpak Partisans is a charter of a larger work, not yet published, by W. Yashan in which he presents the tragedy of the Sub-Carpathian village of Bili Oslavy which was spared by the raiding Kovpak partisans in 1943 but mercilessly destroyed by the Germans after the bolshevik partisans left.

Olha Kotovska Narrates . . . by Yury Bohun de Lare is a book review of a 'Faithful son of the Soviet People' which describes the activity of Grigorii Kotovskii as a Commander of the bolshevik 2nd Cavalry Corps in Ukraine.

Dmytro Hamoniv, a biographical outline by V. Papirchuk.

Projected Scheme of History of the 1st Division UNA.

United Ukrainian War Veterans in America by I. Porytko is an outline of activity of this organization.

Miscellaneous reports, obituaries and short news.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	2.50 дол.	0.50	ЗДА	4.50 дол.	0.75
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	0.80
Англія	1:0:0	0:4:0	Німеччина	7.25 н.м.	1.25
Аргентина	100 пез.	20 пез.	Франція	12.50 фр.	2.50

Видавництво "Вісті Комбатанта" повідомляє, що в ньому можна купити такі книжки:

ЛЬВІВСЬКА БРАТІЯ, Е. Загачевський — ціна 2.50 дол. (для передплатників "Вістей Комбатанта" — 2.00 дол.

УКРАЇНСЬКЕ ЮНАЦТВО В ВІРІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, З. Зелений — 3.50 дол.

МОЯ УЧАСТЬ У ВІЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ 1917-1920, О. Станимір — 2.50 дол.

FROM SEPARATION TO UNITY , Michael Yaremko —

(в англійській мові) історія Галичини, від початків до 1945 року — 7.00 дол.

Книжки просимо замовляти:

VETERANS NEWS
41 Whitbread Crescent
Downsview, Ont., Canada

R. CHOLKAN CO. LTD.

Real Estate Brokers and General Insurance

527 Bloor Street West — Toronto, Ontario — Telephone: LE 2.4404

Відділ для Західного Торонто:

2232 Bloor Street West — Toronto, Ontario — Telephone: RO 7-5454

ALPHA FURNITURE CO. LTD.

735 Queen Street West — Toronto, Ontario — Telephone: EM 3-9637

Найбільший вибір меблів, холодильників, електричних та газових кухонь, пральних машин, телевізій "High Fidelity"— радія та інше хатнє устраткування

Власник: М. Шаффранюк